

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 39 [2825]

Пятніца, 24 верасня 1976 г.

Цана 8 кап.

Спявае трыо ў складзе Надзеі Пацёмкінай, Валянціны Пархоменка і Ніны Кавалёвай.

Фота Ул. КРУКА.

СЛАВЯНЬ РАДЗІМУ І ПЕСНЯЙ, І ТАНЦАМ

Дзяржаўны народны хор БССР... Вось ужо чатырнаццаць гадоў радуець нас артысты калектыву цудоўнай народнай песняй, гарэзлівым танцам, віртуознай іграй аркестра.

Яго не збытаеш ні з якім іншым ансамблем. У першую чаргу таму, што ёсць свой уласны почырк і стыль. Адметная асаблівасць хору — самабытнасць, якая вырасла на жыватворных традыцыях народнага мастацтва.

Шэсцьсот канцэртных нумароў налічвае рэпертуар ансамбля. Сярод іх — выдатныя ўзоры рускага, украінскага, літоўскага і латышкага музычнага фальклору, песні і танцы краін народнай дэмакратыі.

Але чым асабліва славіцца народны хор, дык гэта любоўю да Беларускай народнай песні. Класічныя ўзоры традыцыйнай народнай песні атрымалі шырокую вядомасць менавіта ў выкананні гэтага калектыву. Разам з тым, вялікае месца ў яго рэпертуары займаюць творы, народжаныя ў гады Саветскай улады, якія раскажваюць пра нашага сучасніка — будаўніка камунізму, пра ратны і працоўны подзвіг саветскага чалавека.

Вось вядучы аб'яўляе чарговы нумар і зала, яшчэ не пачуўшы песні, не пабачыўшы танца, адразу ўзрываецца апладысмантамі. Большасць гэтых твораў сталі класічнымі менавіта ў яго выкананні. Яны ва ўсіх у памяці. І кожнаму хочацца пачуць іх яшчэ і яшчэ раз.

Успомніце хаця б пірычную «Рэчаньку», жартаўліваю, дэціпную «Хацела маці мяне замуж аддаці». А танцы! «Лявоніха», «Вечарынка», «Дзявочы карагод» і многія, многія іншыя. Якое багацце фарбаў, рытмікі, якая прыгажосць малюнка, тонкая пірычнасць вылучаюць іх!

(Працяг на стар. 12—13).

ПАЛЁТ КАСМІЧНАГА КАРАБЛЯ „САЮЗ-22“ ПАСПЯХОВА ЗАВЕРШАНЫ

Паведамленне ТАСС

23 верасня 1976 года касмічны карабель «Саюз-22» з экіпажам у саставе камандзіра карабля Валерыя Быкоўскага і бортінжынера Уладзіміра Аксёнава вярнуўся на Зямлю.

Спускаемы апарат карабля «Саюз-22» зрабіў мяккую пасадку ў 10 гадзін 42 минуты па маскоўскаму часу ў разліковым раёне тэрыторыі Савецкага Саюза, за 150 кіламетраў на паўночны захад ад горада Цалінаграда. Самаадчуванне касманаўтаў Быкоўскага і Аксёнава добрае.

Задачы палёту пилатуемага касмічнага карабля «Саюз-22», праведзенага па праграме супрацоўніцтва сацыялістычных краін у галіне даследавання і выкарыстання касмічнай прасторы ў мірных мэтах, поўнасцю выкананы. У ходзе васьмісутчнага палёту экіпаж праводзіў фатаграфаванне выбраных участкаў зямной паверхні тэрыторыі Савецкага Саюза і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Гэтыя здымкі ажыццяўляліся ў шасці спектральных дыяпазонах пры дапамозе фотаапаратуры, распрацаванай спецыялістамі ГДР і СССР і вырабленай на народным прад-

прыемстве «Карл Цэйс Яена» ў ГДР. Паспяхова праведзены сумесны эксперымент будзе садзейнічаць далейшай адпрацоўцы і ўдасканаленню навукова-тэхнічных метадаў і сродкаў вывучэння з космасу геолога - географічных характарыстык зямной паверхні ў інтарэсах народнай гаспадаркі.

На працягу палёту касманаўты В. Ф. Быкоўскі і У. В. Аксёнаў выканалі рад навукова-тэхнічных эксперыментаў па даследаванню фізічных характарыстык каліямной касмічнай прасторы і медыка - біялагічных эксперыментаў па далейшаму вывучэнню ўплыву фактараў касмічнага палёту на жывыя арганізмы.

На ўсіх этапах палёту сістэмы карабля «Саюз-22» і ўстаноўленыя на борце апараты працавалі нармальна.

Палёт карабля надзейна забяспечваўся наземным камандам - вымральных комплексаў, які ўключаў у сябе Цэнтр кіравання палётам, вымральных пункты, размешчаныя на тэрыторыі Савецкага Саюза, і навукова-даследчыя судны Акадэміі навук СССР. Данія, атрыманая ў ходзе палёту, апрацоўваецца і вывучаецца.

УМАЦОЎВАЦЬ СУВЯЗЬ З ЖЫЦЦЁМ

Установы і арганізацыі культуры Брэсцкай вобласці праводзяць значную работу па прапагандзе матэрыялаў XXV з'езда КПСС і мабілізацыі працоўных на паспяховае ажыццяўленне планаў дзесятай пяцігодкі. Работнікі культуры Драгічынскага раёна выступілі ініцыятарамі шэфства над жывёлаводамі з мэтай дзейснай дапамогі партыйным арганізацыям калгасаў і саўгасаў у раснаўсюджванні перадавога вопыту працы. Умацаванню сувязі з жыццём устаноў культуры, павышэнню эфектыўнасці іх дзейнасці садзейнічала правядзенне ў Іванаўскім раённым Доме культуры цыкла вечароў-рапартаў працоўных калектываў калгасаў і саўгасаў аб дасягненнях у гаспадарчым і культурным будаўніцтве. Аддзелам культуры Пінскага райвыканкома распрацаваны і паспяхова ажыццяўляецца план правядзення тэматычных вечароў «Табе, Радзіма, наша ўдарная праца», «Пра людзей, пра зямлю, пра хлеб», «Сэрца і ру-

кі табе, камунізм» і інш. З рэзмахам і ініцыятывай працуюць многія культасветустановы Ганцавіцкага, Бярозаўскага раёнаў г. Брэста. У вобласці адкрыты 22 сельскія клубы, гарадская бібліятэка і мастацкая школа ў г. Брэсце, музычныя школы ў вёсках Моладава Іванаўскага раёна і Тухавічы Ляхавіцкага раёна, створаны адна гарадская і тры раённыя цэнтралізаваныя сістэмы бібліятэк.

Разам з тым у дзейнасці ўзраўнення, аддзелаў, арганізацый і устаноў культуры вобласці маюцца істотныя недахопы. У іх рабоце зачэстую адсутнічае комплексны падыход, рэдка праводзяцца цыклы тэматычных мерапрыемстваў, лекторый, народныя чытанні. Марудна вядзецца работа па ўкараненню гарадскіх і раённых комплексных планаў ідэя-маральнага і эстэтычнага выхавання працоўных.

Аб гэтым і гаварылася на чарговым пасяджэнні Калегіі Міністэрства культуры БССР, якое адбылося 22 верасня г. г.

пад старшынствам міністра тав. Ю. М. Міхневіча.

Калегія абмеркавала таксама пытанні: «Аб рабоце Беларускай дзяржаўнай філармоніі па падбору і выхаванню творчых кадраў»; «Аб мастацкіх саветах пры Міністэрстве культуры БССР» і інш.

За шматгадовую плённую работу па прапагандзе самадзейнага мастацтва, актыўны ўдзел у мастацкім абслугоўванні насельніцтва і творчым дасягненні званне «народны» прысвоена наступным калектывам мастацкай самадзейнасці: харавому калектыву Запольскага сельскага Дома культуры Карэліцкага раёна і ансамблю песні і тацы Верцялішкаўскага сельскага Дома культуры Гродзенскай вобласці, агітацыйна-мастацкай бригадзе Рагачоўскага раённага Дома культуры і духавому аркестру Рэчыцкага гарадскога Дома культуры Гомельскай вобласці, кінафотаклубу «Радуга» Магілёўскага гарадскога Дома культуры.

БУДЗЕ НОВЫ ЗБОРНИК

Адбылося першае пасяджэнне рэдакцыі новага зборніка нарысаў і публіцыстыкі «Сучаснік», які выпусціць у наступным годзе выдавецтва «Мастацкая літаратура».

З інфармацый пра змест будучай кнігі і яе аўтараў выступіў рэдактар - укладальнік В. Мыслівец. Свае думкі выказалі члены рэдакцыі В. Палтаран, З. Прыгодзіч, А. Сафроненка, І. Міцкевіч, а таксама старшыня камісіі па нарысах і публіцыстыцы пры СП БССР У. Юрэвіч.

Задача новага выдання - глыбока і грунтоўна раскрыць вобраз нашага сучасніка, паказаць духоўнае багацце чалавека нашай эры, выявіць сацыяльныя змены, што адбыліся ў горадзе і вёсцы за гады Савецкай улады, расказаць пра творчую, натхнёную працу дзейснальнай велічных планаў дзесятай пяцігодкі. Да ўдзелу ў старэнні першага выпуску зборніка «Сучаснік» запрашаны многія вядомыя пісьменнікі і журналісты.

В. ЦИМАФЕЕУ.

ЗАЎСЁДЫ З НАРОДАМ

21 верасня ў Доме літаратара сабраліся пісьменнікі і іх шматлікія госці на літаратурны вечар, прысвечаны 70-годдзю першага выступлення ў друку Якуба Коласа.

Уступным словам адкрыў вечар народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы Максім Танк, які гаварыў аб выключных заслугах неспіра ў адраджэнні і развіцці роднай літаратуры. Надрукаваўшы ў верасні 1906 года ў газеце «Наша доля» верш «Наш родны край», Якуб Колас затым ляцьдзесяць год самааддана, з вялікай мастацкай сілай працаваў у літаратуры, узнімаў яе да лепшых узораў сусветнай класікі. Ён заўсёды быў непарыўна звязаны з народам, ім кіравала вялікая грамадзянская страсць - імкненне дапамагчы людзям прыйсці да шчаслівага жыцця. Асабліва плённай была творчасць Якуба Коласа ў наш, савецкі час. Паэт быў заўсёды там, дзе будавалася новае жыццё, дзе вялася барацьба за чалавека будучыні.

Аб жыццёвых шляхах народнага песняра, матывах яго творчай і грамадскай

дзейнасці, тых умовах барацьбы народа за лепшую долю, што фарміравалі талент паэта і яго грамадзянскае аблічча, гаварыў доктар філалагічных навук, прафесар БДУ імя У. І. Леніна, пісьменнік С. Аляксандравіч.

На вечары выступілі госці з братніх сацыялістычных краін.

Балгарскі паэт Анастас Стаянаў падзяліўся ўражаннямі ад наведвання коласаўскіх мясцін, гаварыў аб тым, што імя і творчасць Якуба Коласа сёння дорага сэрцу мільянаў балгарскіх чытачоў. Присутныя гарача прынялі яго пераклад на балгарскую мову верша Якуба Коласа «Мужык», які ён прачытаў.

Літаратуразнаўца і славіст з Чэхаславакіі Міраслаў Заградка расказаў аб папулярнасці ў яго на радзіме твораў класіка беларускай літаратуры, аб ульыве коласаўскіх традыцый на развіццё літаратуры свету.

Артысты мінскіх тэатраў і філармоніі выканалі літаратурна-музычную кампазіцыю на творах народнага песняра.

БЕЛАРУСКАЕ МАСТАЦТВА Ў ДАНИ

Вялікай папулярнасцю карыстаецца выстаўка беларускай графікі, акварэлі і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, якая адкрылася ў дацкім горадзе Рынгстадзе.

На ёй шырока прадстаўлены работы народных майстроў рэспублікі, выкананыя на фабрыках мастацкіх вырабаў, а таксама творы мастацтва, якія знаходзяцца ў музейных фондах Беларусі. Сярод экспанатаў

выстаўкі найбольшую цікавасць маюць вырабы з мастацкага шкла, габелены, вырабы народных умельцаў з дрэва, саломы, тканіны. Асобную экспазіцыю складаюць дзіцячы мелюнак, станды з фатаграфіямі, якія расказваюць аб працы, адпачынку і дасягненнях беларускага народа ў галіне эканомікі, навукі і культуры.

В. МІНКЕВІЧ,
кар. ТАСС.

СВЯТА БРАТЭРСТВА ЛІТАРАТУР

У час Дзён літаратуры і мастацтва Украінскай ССР у Беларускай ССР кіраўнік Львоўскай пісьменніцкай арганізацыі паэт Р. Братунь выказаў ідэю — правесці на тэрыторыі Брэсцкай і Валынскай абласцей літаратурнае свята братэрства, прысвечанае памяці Аляксандра Гаўрылюка.

17 верасня на мяжы Брэсцкай і Валынскай абласцей і сустрэліся беларускія і украінскія пісьменнікі. У складзе беларускай дэлегацыі — сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР А. Варцінскі, паэты Н. Гілевіч, А. Вольскі, М. Рудкоўскі, крытыкі Ул. Калеснік, А. Гардзіцкі. З боку СП Украіны — кіраўнік Львоўскай пісьменніцкай арганізацыі Р. Братунь, паэт і перакладчык з беларускай мовы У. Лучук, крытык С. Трафімук, адказны сакратар Львоўскай пісьменніцкай арганізацыі, лаўрэат аб-

ласной камсамольскай прэміі імя А. Гаўрылюка Дзм. Герасіччук, валынскія пісьменнікі — лаўрэат абласной прэміі імя А. Гаўрылюка А. Багачук і П. Мах.

Свята пачалося пасадкай алеі Дружбы на мяжы дзвюх рэспублік. Затым пісьменнікі накіраваліся на радзіму касманаўта П. Клімука — у вёску Камароўка Брэсцкага раёна, дзе гутарылі з маці героя космасу Маюфай Паўлаўнай.

Днём адбылася сустрэча ў пасёлку Дамачава Брэсцкага раёна — месцы падпольнай дзейнасці А. Гаўрылюка.

Вялікі літаратурны вечар прайшоў у Маларыце, у якім разам з беларускімі і украінскімі пісьменнікамі прыняў удзел першы сакратар Маларыцкага РК КПБ Ул. М. Хільчук. Цёплая сустрэча чакала пісьменнікаў у Маларыцкай школе-інтэрнаце, дзе яны су-

месна з навучэнцамі пасадзілі ў двары яшчэ адну алею Дружбы і былі прыняты ў ганаровыя члены піянерскай арганізацыі школы.

18 верасня ўдзельнікі свята накіраваліся ў Шацкі раён Валынскай вобласці, дзе сустрэліся са студэнтамі тэхнікума лясной гаспадаркі і вучнямі Пінчанскай сярэдняй школы — удзельнікамі літаратурнага клуба імя Я. Купалы. Літаратурнаму клубу падарана бібліятэчка твораў беларускіх пісьменнікаў.

Удзельнікі клуба імя Я. Купалы наладзілі сувязь з літаратурным клубам імя А. Гаўрылюка Тамашоўскай сярэдняй школы Брэсцкага раёна.

Пісьменнікі азнаёміліся з месцамі жыцця і дзейнасці паэта-рэвалюцыянера А. Гаўрылюка, з выдатнасцамі Брэсцкай і Валынскай абласцей.

Г. ЛЕСІК.

У НАШЫХ ЛІТОЎСКІХ СЯБРОЎ

СУСТРЭЧА З
КАЛГАСНІКАМІ

Цікавы вечар адбыўся ў калгасе «Атжалінас» Анікшчэйскага раёна. У госці да хлебарабаў прыехалі кампазітары, артысты, паэты, мастакі. Пра творчую работу кампазітараў рэспублікі расказалі адказны сакратар Саюза кампазітараў В. Багданас і заслужаны дзеяч мастацтваў, кампазітар А. Бражынскас. Свой верш «Рукі арагата» прачытаў паэт В. Бараўскас. Затым гучалі песні ў выкананні артыстаў Дзяржаўнай філармоніі.

Групе перадавікоў калгаснай вытворчасці былі ўручаны іх партрэты, якія намалюваў вільнюскі мастак В. Шатас.

ФОТАВЫСТАЎКА
«ПОЛЬШЧА-76»

У салоне Таварыства фотамастацтва Літоўскай ССР адкрылася фотавыстаўка «Польшча-76». На ёй дэманструецца звыш сямідзесяці работ польскіх фотамайстроў, у якіх адлюстравана гаспадарчае і культурнае жыццё суседняй краіны, паказаны сувязі Польскай Народнай Рэспублікі

з Савецкім Саюзам, дружба і супрацоўніцтва народаў.

ВЫСТУПАЮЦЬ
КАМПАЗІТАРЫ

Дзяржфілармонія Літоўскай ССР сумесна з Саюзам кампазітараў рэспублікі ў новым канцэртным сезоне працягвае серыю аўтарскіх канцэртаў літоўскіх кампазітараў. Са справаздачай перад грамадска-сцю выступіць таксама кампазітары з іншых рэспублік — Э. Мірзаян, Э. Аганясян, Д. Смольскі, К. Малчанаў, М. Тарывярдзіёў і іншыя.

«ПРЫРОДА — НАША
БАГАЦЦЕ»

У вільнюскім парку «Вінгіс» адкрылася рэспубліканская выстаўка «Прырода — наша багацце». У падрыхтоўцы яе прынялі ўдзел 29 міністэрстваў і ведамстваў. Чатырнаццаць аддзелаў выстаўкі ахопліваюць усе пытанні прыроды і яе аховы.

Цікава зроблена музычнае афармленне: наведвальнікаў ва ўсіх залах суправаджаюць гукі лесу.

ЛЕТАПІС
РЭСПУБЛІКІ

Выдавецтва «Мініс» выпусціла альбом мастацкай фатаг-

рафіі «Савецкая Літва». Гэта самае буйнае па аб'ёму выданне падобнага роду ў рэспубліцы — 61 друкаваным ліст. У альбоме больш за 300 чорна-белых і каляровых здымкаў вялікага фармату чатырох вядомых фотамайстроў — М. Баранаўскаса, Р. Ракаўскаса, А. Суткуса і Л. Руйкаса.

СТУДЭНЦКІ ХОР

Амаль пятнаццаць гадоў пры Шаўляйскім педагагічным інстытуце імя К. Прайкшаса існуе студэнцкі хор «Павасарыс» («Вясна»). Кіруе ім заслужаны работнік культуры рэспублікі Я. Жыгнявічус.

Хор часта выступае з канцэртамі перад працоўнымі розных раёнаў Літвы.

«Сацыялізм ужо сёння аказвае велізарнае ўздзеянне на думкі і пачуцці соцень мільёнаў людзей на зямлі. Ён забяспечвае людзям працы свабоду, сапраўды дэмакратычныя правы, дабрабыт, найшырэйшы доступ да ведаў, трывалую ўпэўненасць у будучыні. Ён нясе мір, павагу суверэнітэту ўсіх краін і раўнапраўнае міждзяржаўнае супрацоўніцтва, служыць апорай народам, якія вядуць барацьбу за сваю свабоду і незалежнасць».

Л. І. БРЭЖНЕУ.

ЧАСТА згадваецца адно з самых яркіх уражанняў ваіны.

На прыёме хаты сядзіць аднаполі дзядзька Міхась, а вакол яго згрудзіліся мы, дзятва ад пяці да дзесяці гадоў. Нагу ў дзядзькі Міхася адарвала ў фінскую кампанію, і гэта перашкодзіла яму разам з нашымі бацькамі біць фашыстаў...

Дзядзька Міхась расказвае пра сваё жыццё. Пра тое, як быў камсамольцам, і пра тое, хто такі Ленін, і што такое Саветскі Саюз і ВССР. Ён расказвае, як працаваў на Асіпторфе, як дапамагаў арганізоўваць калгас у нашай вёсцы, як вучыўся на трактарыста, а потым служыў у Чыронай Арміі...

цей, як маці, глянула дзяржава. Цяжка сказаць, што было б з намі, калі б аднойчы не сабралі нас у доме, што, бадай, адзін ва ўсім горадзе ўцялеў пасля жорсткіх баёў. Краіна аддавала нам лепшыя кавалкі свайго беднага пайка. Нас кармілі, апраналі, клалі спаць у чыстыя пасцелі. Потым нас вучылі спецыяльнасцям. Мы стапіліся да станкоў, садзіліся за рычагі машын і зараблялі амаль як дарослыя.

Зараз сябры майго дзяцінства, скончыўшы тэхнікумы і інстытуты, стаўшы майстрамі свайго справы на заводах і фабрыках, у калгасах прынялі на сябе ўсю меру адказнасці за жыццё, спакой і далейшы рос-

адкрываючы творчыя пасяджэнні, Ігар Васільевіч заўжды паўтараў словы: «Ну, чым праславім нашы Радзімы?» Увесь энце свайго існавання, свайго дзейнасці ён бачыў перш за ўсё ў служэніі свайго Айчыне, партыі, народу.

Нядаўна я прачытаў пісьмо з далёкага Узбекістана. У ім расказвалася аб слаўнай сям'і Карымджана Мухаханова. Адважны воін вызваляў ад фашыцкіх захопнікаў знявечаную Беларусь. Тут быў паранены, тут атрымаў ордэн Славы III ступені, тут уступіў у рады Камуністычнай партыі.

Сын яго Бегімкул служыць на зямлі, палітай крывёю бацькі. Гарматы разлік, якім ён

Яўген РАДКЕВІЧ

У І М Я М І Р У

Даўно я не бачыў дзядзькі Міхася, ведаю толькі, што жыве ён у нашай вёсцы, на пенсіі, мае званне Ганаровага калгасніка, але ўспамінаю пра яго часта. Успамінаю з выпадкаў нейкіх будзённых, нязначных, успамінаю і тады, калі гартаю кнігі па гісторыі нашай дзяржавы. Бо за скупымі радкамі падручнікаў, у якіх абагульнены вопыт нашай дзяржавы больш як за паўстагоддзе, стаяць мільёны жыццёвых шляхоў, якія ўвасобіліся ў падзеях гісторыі. Тут прыватнае стала агульным, факты асобных людзей біяграфій выліліся ў строгія навуковыя высновы і заключэнні. І ўсё ж распознаю гэтыя біяграфіі, у тым ліку і дзядзькі Міхася. Бачу добра знаёмых мне людзей, іх нялёгкае жыццёвае пуцявінне. Але цяпер яны выступаюць не як асобныя біяграфіі асобных людзей, а як жыццё пакаленняў, навечна знітаных з працай і барацьбой свайго краіны. І таму справа, якую робіш ты, і бой, які выйграў ты, становяцца часцінкай гісторыі, часцінкай жыцця твайго пакалення, твайго краіны. І хто б ты ні быў — рабочы ці калгаснік, інжынер ці вучоны, салдат ці журналіст — ты з'яўляешся сынам свайго часу, сынам свайго Радзімы. І таму адказ за свае справы, за свае думкі, за свае ўчынкы ты лавіш трымаць самы строгі, самы суровы, і прымаць гэты адказ павінна тваё сумленне. Як, чым ты аддзячыў Радзіме за права жыць, працаваць, за яе бязмерны клопат аб табе?

Зноў у памяці ўсплывае мінулае, усплывае першы пасляваенны год. Радасны, але вельмі цяжкі год. Краіна, разбураная, параненая, была падобна на салдата, які закончыў цяжкі паход, і як ён, прагнула адлачынку. Але нема крычалі папалішчы. Хацелі есці дзеці, павінны былі працаваць школы.

Партыя мабілізавала народ на аднаўленне краіны. Разам з нядаўнімі воінамі бяруцца за рыдлёўкі жанчыны і дзеці. Так і дзеці. Але колькі было сірот, колькі было такіх дзяцей, якіх прытуліла вуліца.

І вось тут на нас, такіх дзя-

квіт Радзімы. Да іх прыйшло высокае і няпростое разуменне таго, што доля працы, хваляванняў, клопатаў і трывог, якую ўскладае на сябе кожны з нас, самым непасрэдным чынам адбіваецца на жыцці і самаадчуванні краіны. Бо нас мільёны, і кожны з гэтых мільёнаў такі, як я ці ты, ці наш знаёмы...

Галы, аддаляючы ад нас час маленства, робяць яго прасветленым, дакладным і выразнымі лініямі абрысоўваючы кожную, здавалася б, нязначную дэталю. І сапраўды, тады мы мала што разумелі. Клопаты дзяржавы прымалі як нешта само сабой зразумелае, як нешта звычайнае, як, скажам, сваю здольнасць дыхаць, бачыць і чуць. Цяпер жа, успамінаючы тыя гады, адчуваючы іх з больш стальных пазіцыяў, з поўнай яснасцю ўсведамляеш, чаго каштавалі ў той час дзяржаве і наша бяссплатнае адзенне, і ежа.

Так, жыццё кожнага з нас уцягваецца нейкай ніткай у жыццё нашай краіны. Яе будні — гэта будні кожнага з нас, яе святы — гэта нашы радасныя святы, і вось такое адчуванне еднасці са сваім пакаленнем, са сваім народам, з клопатамі і справамі мільёнаў іншых людзей я і называю адчуваннем Радзімы.

Патрыятызм, як знітанасць з тым месцам, дзе ты нарадзіўся, з тымі людзьмі, якіх ведаў з дзяцінства, уласцівы чалавеку ад нараджэння, вытокі яго хаваюцца ў глыбіні стагоддзяў. Патрыятызм, — пісаў Уладзімір Ільіч Ленін, — адно з найбольш глыбокіх пачуццяў, замацаваных стагоддзямі і тысячагоддзямі абасобленых бацькаўшчына.

Галоўная рыса савецкага патрыятызму ў тым, што любоў да Радзімы непаруўна звязана з адданасцю камуністычным ідэалам. Сапраўдны патрыёт Краіны Саветаў усё свае ўчынкы, усе свае справы вымярае галоўнай мерай — як яны служаць справе камунізму, сацыялістычнай Айчыне. Вучні выдатнага савецкага вучонага Ігара Васільевіча Курчатава расказваюць, што,

камандуе, — лепшы ў часці. Сам востр нядаўна быў прыняты ў рады КПСС.

— Я ведаю, што тут, у беларускім краі, стаў камуністам мой бацька, — сказаў Бегімкул у той памятнай дзень. — У гэтым я бачу своеасабліваю эстафету вернасці савецкаму народу, справе партыі. Я дастойна прынясу яе праз усё жыццё.

Саветскі патрыёт заўсёды кіруецца нормамі нашай маралі, бо, як адзначаў на XVII з'ездзе камсамоль Леанід Ільіч Брэжнеў, мараль гэта ўяўляе сабой сплаў беззапаветнай адданасці ідэалам камунізму і высокай грамадзянскай адказнасці, любові да свайго сацыялістычнай Радзімы і брацкай салідарнасці з працоўнымі ўсіх краін, калектывізму і нецярпімасці да парушэнняў грамадскага абавязку.

Мараль савецкага патрыэта — гэта мараль новага чалавека, выхаванага ў развітым сацыялістычным грамадстве. Нормы гэтай маралі святы захоўваюцца, актыўна ўсталяваюцца ў жыццё.

І, бадай, найбольш яскрава, найбольш поўна гэта выяўляецца ў няспынай, нястомнай барацьбе савецкага чалавека за мір на нашай зямлі, за суладнае шчаслівае жыццё ўсіх людзей нашай планеты. У гэтыя дні мы ставім свае подпісы над Стакгольмскай адозвай абаронцаў міру. І зноў, чытаючы гарачыя сумленныя словы гэтых дакумента, я ўспоміну гаротныя часіны ваеннага ліхалецця, успоміну дзядзьку Міхася, які расказваў нам, быццам дзівосную казку, пра тое будучае, калі разаб'юць савецкія воіны ўсіх фашыстаў і ўжо ніколі не будзе на свеце ваіны. Так, савецкі народ праз цяжкія нягоды прыйшоў да мірнага жыцця, і таму зараз няма для нас большай каштоўнасці на свеце, як мірна будаваць наша светлае грамадства, прымаць як дарагіх гасцей прадстаўнікоў далёкіх і блізкіх суседзяў, самім ездзіць да іх з добрым сэрцам, з добрымі намерамі. І вельмі хочацца мне сказаць: будзь спакойны, дзядзька Міхась, мы захаваем мір у сваім доме!

Пабла НЭРУДА

Сёння імя гэта вядома на ўсіх кантынентах нашай планеты. Ён, нястомны змагаў за мір і светлую будучыню, да апошняга ўдара сэрца служыў працоўнаму люду Чылі. Яго называю — гэта называю барацьбы і змагання супраць сіл рэакцыі і фашызму. Пабла Нэруда быў вялікім другом Саветскага Саюза. Колькі палымных радкоў прысвяціў ён краіне Леніна і яе гераічнаму народу! У выдавецтве «Мастацкая літаратура» выходзіць кніга выбраных твораў вялікага чыліскага паэта. Прапануем чытачам «ЛіМа» вершы з гэтай кнігі.

ЭЛЕГИЯ

(Урыўкі)

Я столькі разоў прыязджаў на дружбу ў атэлі халодныя, заўсёды дэзінфекаваныя, пакуль не пачаў спыняцца часцей за ўсё у старадаўнім «Нацыянале», як глыбокае крэсла: дзевятнаццаты век свечамі асяцілі свае лостры, мрамур, сваіх анёлаў залочаных, столі свае з сарамлівым німфамі да таго дня, калі маленькі чалавек барадаты, поўны новых законаў, прадыхтаваў з гэтага ж нумара дэкрэты, каб сонца і месяц, сталь, хлеб, школы сталі новымі на зямлі: Ленін ачысціў жыццё планеты.

Праверыў наяўны беспарадак і кожную рэч улічыў, каб не страціць нічога: толькі ўсё нежывое пайшло ў маргалі і толькі зло схавалася ў мінулым:

Масква праз пакуты свае аб'явіла ўборку гісторыі, пакуль, быццам рознакаляровай каладой, Крэмль кінуў карты свае старыя, свае старажытныя таямніцы, і высна рэвалюцыйная ягоныя заняла пакоі.

Жывуць раса, снег, поўня, лівень над вуліцамі, дахамі, і над клонатамі, над марам чалавека: хай жыве ўсё народжанае і рост ягоны!

Слава табе, прыліву чалавечага горада, які ўскалыхвае і росціць свае штандары істотныя, кветкі свае з металу, сваю жывую прастору! Хвала табе, Масква, сярод гарадоў, хваля Сусвету, канал гэтай Планеты! Пераклаў Р. БАРАДУЛІН.

ПАЛУДНУЮЧЫ У ВЕНГРЭІ

Бычыная кроў

Віно-мацунак, пэўна, так было! Брыльянтаў не насілі вінаробы: Каюанавалі кроў і пот чала, Нібыта руж пурпуравых аздоба.

Хоць дзіўна, з ружы час стварыў быка, А кроў зрабілася віном бунтоўным... І кроў-віно ці з кубка, ці з гляка,

Як ружу, п'ем з табой, вандроўнік. Віно сялянскае — дзядоў быццё. Іх рукі намазольныя рана. Бычных сэрцаў чутна ў іх біццё.

Удар адзін — ледзь цепліцца жыццё, Хоць кроў віруе і віруе з раны, Над намі не уладна небыццё.

ПРАўДА

(Пятая крытычная саната)

Рамантызм і рэалізм, люблю ва, вы як вада і камень, частка свету, святло і карань вы жыцця. Не зачынйце мне павекаў, калі й памру, яны патрэбны мне, каб зразумець і ўбачыць смельч маю Мне вусны будуць трэба, каб пень пасля, калі мяне не будзе. Дчуша і цела, мае рукі, каб бачыць і любіць цябе, каханая.

Вядома, так не будзе, як жадаю. Люблю я ўсё, што марую зацэпа Мой сад — з неіспуочых кветак. Упэўнены, што трохвугольны я.

Шкадую я вухэй сваіх, іх адкруціў і кінуў у порце рэчкі нейкай, у глыбіні рэспублікі далёкай. Мне памяркоўнасці не трэба за плячамі.

Хачу знаходзіць морт кожнай дзеі — дня. Мяне аднойчы стрэў мастак вялікі. Ён маляваў салатаў, што героямі былі. І гэты чалавек іх маляваў на полі бою, дзе з асалодай гінулі яны.

Ён маляваў кароў рэалістычных, і ўсё яны былі, нібы жывыя, бо кожны, ўбачыўшы, рабіўся дзіваком, гатовы быў рыкаць да скону.

Агіда, жак! Чытаў раманы я такія саладжавыя, і столькі вершаў пра Мая першы дзень, што сам няпер пішу пра дзень другі, што мае гэты месяц.

І чалавек здзівіў, што краявід рассунуў, алкоўшы даль, якой раней не бачыў, бо сіснула і цісне камерны упартасць. З нудным так бывае, нібы набыць яго не хочам, і ссоўваем куды не трэба...

Танцуе хай цудоўнае з наптыёрам нежаданым і днём. І уначы: Не трэба пад прымусам глытаць таблеткі праўды — не вылецаць яны.

Рэальнае? Хай будзе, без сумненняў, хай робіць нас даўжэйшымі і большымі, хай кілае у холад, хай рэдагуе нам, і хлеб для нас і нашы душы.

На шэпт прайодзем! Загадаю, каб лес расказваў па сакрэту свой сакрэт аб праўдзе: «Не спыняйцеся так часта, бо скамянеце, нібы мана». Не рэктар я, і не кірую, таму так дарагія мне памылкі ў майёй песні. Пераклаў І. КАЛЕСНІК.

Еўдакія ЛОСЬ

ПЕСНЯ ПРА

Цудоўны край — савецкая Сібір!
Яна ўражае сваімі абсягамі, багаццем
нетраў, новымі грандыёзнымі
будоўлямі, спрод якіх будоўля веку —
БАМ...

Летам у складзе групы пісьменнікаў
я набывала ў Сібіры — у Іркуцку,
Брацку, Усць-Ліме, на Байкале,
на заходнім участку БАМа.

Гераічна працуюць на будоўлях маладыя
— і кар'яныя сібіракі, і люд
прыезджы з рэспублік. Радавалі і сустрэчы
з пасланцамі Беларусі, іх
працу ўсюды хвалілі.

Маладым пераўтваральнікам Сібіры
прысвечана мая «Песня пра усць-Лімку».

Еўдакія ЛОСЬ.

А тут, дзе Ангара нам
спявае пры сцяне,
Смялкоўская Тацяна
падбегла да мяне...

— Адкуль ты родам, Таня?
— Дзетдомаўская я...
Пытанне за пытаннем:
свае ў чужых краях!

...Пры слове «дзетка» вочы
злякнуліся яе.

Ды чалавек рабочы
адказ, як ёсць, дае:

што маці у роддоме
пакінула дзіця...
Якая—невядома,
ні слёз, ні пачуцця...

О, колькі песень спета
пра мамак дарагіх!
Найлепшыя ў паэта
заўжды радкі пра іх.

Мае ж мяне прыгнулі,
як вербу на ставе,—
пра гэткую зязюлю,
пра здрадніцу дзятве...

Але жыве мінчанка
на стыку бурных рэк —
Смялкоўская Тацянка,
цярплівы чалавек.

За працай і на свяце
ўсміхаецца сябрам...
Радзіма — гэта маці
найверная ўсім нам!

Радзіма ўсё да крошкі:
твой лес, твой клас, твой дом.

Радзіма ўсё — ад соскі
да месца за станком.

Яна дае — ты дай ёй,
што толькі можаш даць!
Каб ёй квяцістых маяў
для нас не пазычаць.

Каб ёй не сніць халодных,
не бачыць цёмных сноў...
Радзіма, край свабодных
дочак і сыноў!..

Атрад быў з самых першых,
паўсотня маладых.
Сабралі быццам лепшых,
умелых і мажных.

Праводзіў Мінск як родных,
праводзіла Масква...
Ад вецяркоў усходніх
гарэла галава.

І колькі за дарогу
пракінулася мар
пад месяцавым рогам,
пад перазвон гітар!..

Канечне, працавала,
гуло верацяно.
І норму выдавала,
і мела на кіно.

Няблага ў інтэрнаце
і ўтульна на двары.
Сталічнае багацце,
з выгодамі муры...

Чаго б тут не мірыцца?
Жыві у добры час!
Ды вестка, бы арліца,
узвезла якраз:

Дзень добры, усць-лімка,
бадзёрае дзяўчо,
русыя брывінка,
худзенькае плячо!

Адкуль ты, дарагая,
на самай Ангара,
што плынню разрывае
мядзведжыя бары?

Адкуль ты—сярод паляў
на вечнай мерзлаце,
дзе камень як са сталі
і ружа не цвіце?

— А я цвіту, зірніце,
мне дваццаць першы год...
Я мыюся ў няфрыце
маіх ангарскіх вод...

Даўно кірую «кразам»,
важу парод бурты...
З ангарскім дыябазам
па цвёрдасці на «ты»!..

— Ой, што ты кажаш, кветка
у вабінках вясны,—

танюткая, як дзетка,
падросткавы штаны!

— Ды я кажу, што рада
гасцям душа мая:
спытайцеся ў брыгады:
я з Мінска, з Мінска я!..

Якое гэта шчасце,
што ў далечы дарог
страчаеш — сэрца насцеж —
каго б і знаць не мог!

Жыла дзяўчына ў Мінску,
любіла горад-сад.
Ёй даў сваю прапіску
камвольны камбінат.

Ну, дзе б яе сустрэла
ў мільённай грамадзе!
Дзяўчат русыя, белых
у Мінску як нідзе...

СЯРОД КНІГ

ПАДЗЕІ, што адбываюцца ў аповесці Аляксандра Раманава «У буран», разгортваюцца на іранічна некалькіх дзён, правільнай пават будзе сказаць—у адну завяршную ноч. Бо ўсё, што было дагэтуль: адпачынак на месніца галоўнага канструктара аднаго з буйных заводаў Вяслава ў роднай вёсцы, у бацькоў; бойка, у якой быў замешаны двойчы асуджаны Лішкоў, парэжце, нягледзячы на прасібы ўзаемаадносін Вяслава-старэйшага і учарашняга школьніка, а напярэдняе выпрабаванні, тым самым даючы ім магчымасць паўней і ўсебаковай раскрыццё сваё характары, воблік, індывідуальнасць, паказаць, хто ёсць хто, зрэшты, на што ён здольны тады, калі ад слоў патрэбна пераходзіць да прыняцця канкрэтных рашэнняў.

Буран у аповесці — не толькі прыродная стыхія, якая непаддаецца чалавеку. Буран—гэта тая няпростая ўнутраная працяжка, што адбываецца ў душах герояў. Усё, што дагэтуль было схавана падзе ў таямніцах яе, цяпер выходзіць вонкі, навідавоку—і добрае, і блгое, своеасабліва фіранка добразычлівасці зрываецца, застаецца сапраўднай чалавечай сутнасцю.

У аповесці няма незвычайных падзей. Праўда, яны былі, аднак значна раней і таму гаворка цяпер так ці інакш вядзецца вакол таго, што ўжо адбылося, стала мінулым. Міхаіл Вяслаў прэтэндаваў на пасаду галоўнага канструктара двойчы. Першы раз яго «абышлі», узялі

староняга чалавек. Тады ён яшчэ неяк змог пераадолець крыўду. Аднак цяпер не можа пагадзіцца з тым, што галоўным канструктарам стаў яго колішні падначалены, інжынер Косціёў. Напачатку, калі чытаеш пра ўсё гэта, нават пачынае з'яўляцца думка, што Вяслава не зразумелі, не ацанілі па сапраўднаму яго таленту. Тым больш,

дзейства героя, апаляенае вайной, — прыём наколькі ў літаратуры апрабаваны, настолькі ў многіх выпадках і заштампаваны—ужо нейкія штрышкі да характару героя дадае. І школьнікам, і назней студэнтам, ён шле лісты дзядзьку ў Маскву, каб той дапамог, піша, хоць разумее, што нялёгка жывецца і іншым, у тым ліку і стрычанаму брату,

случай таксама следчы Васілеўскі і Лішкоў, які нядаўна вярнуўся з месца зняволення, а цяпер зноў улез у бойку і выклікаецца ў міліцыю. Трое розных людзей. У кожнага свае думкі, сваё жыццё. Азлюблены на людзей, самаўпэўнены Лішкоў... Як звычайна, ураўнаважаны і спакойны Васілеўскі; паранейшаму пэ-

—он вообща, даўно не любіў гэтыя пачуцці в са мом сам. Бачачы, што стаміўся і Васілеўскі, ён «е кажим-то зверным ликованнем готов был плутать, тащиться теперь хоть двое суток, во что бы то ни стало не давать отдыха Василевскому до тех пор, пока он не свалится с ног». У душы кожнага адбываецца

НАЙСТРАЖЭЙШЫ СУДДЗЯ—СУМЛЕННЕ

што сюды ў далёкую вёску Буца приходзіць тэлеграма, каб ён вяртаўся з адпачынку. Стварэцца ўражанне, што Вяслаў сапраўды — чалавек незалежны і ён вельмі патрэбны на заводзе. Вядома, па тых агудных разважаннях, што выдэ сам-пасам Вяслаў, цяжка меркаваць, што ён за спецыяліст. Чалавек ёсць чалавек, і ў кожнага бываюць моманты, калі з'яўляецца нейкая злосьць, як потым высвятляецца непраўданая, на іншых. Усё гэта, безумоўна, з цягам часу праходзіць і сумленны чалавек забудзецца пра ранейшыя ваганні, зноў пліне працаваць з поўнай аддачай.

Аднак уся складанасць у тым, што ёсць два Вяславы. Адзін з іх марыць аб высокай службовай лесвіцы, кар'еры, славе, другі ж—больш спішаны, схаваны ад людзей—імкнецца любымі спосабамі абставіць іншых. Маўляў, пераможцу не судзіцца. Не скажаш, што Вяслаў адразу выяўляе сваё двухаблічча (гэта адбудзецца крыху пазней, калі ён на паштовай машыне будзе дабірацца ў горад), але паступова становіцца ясным, што асноўнае ў жыццёвым крэда гэтага чалавек — імкненне любым спосабам узвысіцца над іншымі, атрымаць выгоду—матэрыяльную ці матэрыяльную.

Аўтар і прасочвае працэс самавыяўлення Вяслава, дае яму магчымасць поўнасна раскрыцца перад намі. Вяртанне ў ма-

Факт, магчыма, і не такі ўжо значны, і ўсё ж у ім ёсць рэальнае зерне. Ужо тады, у дзіцінстве, Вяслаў ішоў па шляху найменшага супраціўлення. Праўда, А. Раманаў, захапіўшыся выкрыццём сапраўднага твару Вяслава-мешчаніна, думаецца, дапускае і пэўнае перабольшванне. Дзесяткі старонак прысвечаны размове героя са старэйшай калгаса Сазанавым, які агітуе яго застацца ў вёсцы галоўным інжынерам. Прытым аўтар увесь час узвышае Сазанаву — паказвае яго гаспадарлівым чалавекам, умелым кіраўніком, тактоўным суб'яднікам і да т. п.—і разам з тым свядома «прыпірае» Вяслава.

Як нам здаецца, пісьменнік страчвае пачуццё меры, знікае тое давер, е што звычайна існуе паміж аўтарам і чытачом. Ды і ў жыцці ўсё куды больш складаней. І справа не ў тым, дзе працяваць, а як працяваць. Не дзе жыць, а як жыць!

Старонкі гэтыя ў аповесці нібы павісаюць у паветры, абцяжарваюць асноўнае дзеянне, надаюць яму пэўную зададзенасць. Вяслаў нават не можа поўнасна выказацца, бо Сазанаву «правільнасцю» сваёй загадзя ўносіць ва ўсё карактыў.

Вяслаў вырашыў ехаць у горад. Дабіраецца ён на паштовай машыне, бо ўсё дарогі замяло і іншы транспарт не ходзіць. Паволі дэсу, па «наштоўцы»

крыўджаным лічыць сябе Вяслаў. А выпрабаванні, самыя цяжкія, яшчэ наперадзе—выпрабаванні на чалавечую годнасць. Кожны метр дарогі даецца з цяжкасцю. Парэжце, машына забуксавала і аседа ў снезе. Выйсце адно: прабірацца ў бліжэйшую вёску па трактар. Наважваецца іці Васілеўскі, а потым і Лішкоў. Вяслава, які і дагэтуль баяўся, каб не замерзнуць, бы падмянілі: «Глядя на неловко вылезавших из кузова Василевского и Лешкова, он вдруг подумал с опаской: пойду-т да и останутся в деревне или другую какую машину найдут, а он будет сидеть тут, оклеивать вместе с шофером, пока приползет трактор».

У гэтым эпізодзе, Вяслаў ужо выяўляе сябе поўнасна—ён эгаіст, прыстасаванец і пра іншых мяркуе са свайго пункту гледжання.

Што гэта сапраўды так, пераконваюць далейшыя падзеі. Стэмлены, абясцелены Вяслаў, які да гэтага ж яшчэ добра выніў дома, засынае. Тады Васілеўскі цягне яго па снезе, не даючы магчымасці замерзнуць, ён з цяжкасцю дмагаецца з таго, каб Лішкоў аддаў Вяславу свой кажух.

Падзеі даегаюць кульмінацыйнага моманту. Лішкоў «...сейчас при виде совсем замерзшего Вяслава не ощутил ни жалости, ни угрызений совести

унутраная барацьба. Адзін Васілеўскі правільна лічыць, што выратавацца нека трэба ўсім разам. Для Лішкова ж усё проста, бо ўжо даўно нормай яго паводзін стала філасофія прыстасаванца: «в жизни выигрывает тот, кто ловко надувает других...».

Злосьць, што не ўдалося жыццё, нянавісць да ўсіх і перш-наперш да Васілеўскага, як здаецца Лішкову, галоўнага віноўніка ягонай ануштоанасці, падказвае яму рашэнне, страшнае ў сваёй антычалавечасці—пакінуць іх замяраць. І тады—калі нічога ў яго не папракне—не мог жа ён, Лішкоў, выратаваць людзей. Наступае момант, калі Лішкоў уцякае.

І ўсё ж, Лішкоў праз некаторы час вярнуўся. Не, не пакарання баяўся ён. Проста штоёсці чалавечы нарадзілася ў душы. І няхай пакуль што Васілеўскі не верыць яму, думае, што ён забраў пісталет, Лішкоў упершыню адчувае радасць ад усладлення таго, што ён патрэбны гэтым чужым для яго людзям, якіх яшчэ некалькі хвілін назад ненавідзеў люта, звяршынай нянавісцю.

А Вяслаў... Самавыяўленне яго працягваецца. Ён працнуўся, змог іці сам, але «поминутно приостанавливался, жаловался на боль в суставах, ступнях, на то, что он, наверно, простудился и схватил пневмонию, что пальцы у него, должно быть

УСЦЬ-ІЛІМКУ

што Партыя гучае,
што трэба будаваць
там, дзе тайга глухая,
дзе лямпак не відаць...

Каб там было так светла,
як дома ў гарадах;
каб развінуўся ветла
па бездаражы шлях...

Каб узяла старонка
усё, што можна ўзяць
з сібірскае скарбонкі,
і ў росце скарыстаць...

«І Мінску ж памагалі,—
падумала тады.—
А што дарога ў далі,
дык гэткае бяды!

Затое лепш пабачу,
які ён, наш Саюз...
І большы план назначу,
асілю большы груз...

Вунь хлопца—драбнаваты,
а едзе ад бацькоў...
Падам яму гарбаты
і пару піражкоў!..»

Знаёмяцца. Гаворка
свая ў іх ля акна.
І ўжо зусім не горка,
паколькі—не адна...

...Падтрымліваў па-брацку,
журбы развейваў дым,
калі былі у Брацку,
прышлі на Усць-Ілім.

Трашчаў мароз каляна,
Сібір не Беларусь...

«Трымаемса, Тацяна?»
«Трымаемса, Кастусь!..»

Ды апрача марозу,
гразі і камароў,
былі свае бярозы
і цеплыня кастроў.

Не залы—дык вагоны,
не ружы—дык жаркі...
Палаў агонь чырвоны
і золак трапяткі!..

Дзень добры, смелы ветрык
над Усць-Ілімскай ГЭС!
На дзевяноста метраў
увесь—плаціна спрэс.
На верхнім б'ефе гмаху,
за тоўстаю сцяной
вада чакае ўзмаху,
хвіліны запусканой.

Яе яшчэ ўзімуць
на метраў дзесятках.
І пойдзе з Усць-Іліма
па ўсёй Сібіры ток!

Задыхаюць маторы,
агні зазьяюць там,
дзе ў нетры-непакоры
будзе моладзь БАМ.

Будзе без агляды
на сцюжу, на машку.
Праводзіць шлях не гладкі,
адзіны на вяку.

Пакуль на карце сценнай
чырвоным алаўком
прачэрчан ён, як вена,
над лесам і сняжком.

Быць вене крывяноснай,
быць лініі жывой!..
Па магістралі роснай
праедаюся парой.

І пахвалюся, можа,
што тут была, калі
БАМ пачынаўся ўсхожа,
рабіўся Усць-Ілім.

Тут клала сілы брацтва,
тут стому люд гнявіў...
Гарачы колер працы,—
ён той, што і ў крыві!

...Пячэ на мосце сонца:
ў Сібіры загару?
Здаецца, што бясконцы
ён, мост праз Ангару.

Рава вада пад брухам,
а насціл маставы
трасе шматтонным рухам
асілкаў грузавых.

Калона за калонай,
імчы—не адставай.
Бетону ды бетону
плаціне падавай!

У куртках запатнелых,
не гледзячы ўбакі
з-пад броў, ад пылу белых,
рулююць мужыкі.

А з аднае кабіны
рукой махае мне
маленькая дзяўчына,
як Папалуска ў сне.

Я ёй крычу: «Тацянка,
шчаслівенькай язды!»

Камвольшчыца-румянка,
сірочыя гады...

Было яно, бязладдзе,
завеі на траве...

Той-сёй з атрада здрадзіў
і мары, і братве.

Шмат хлопцаў падалося
да цёпрых хат і мам...
А ёй і тут жылося,
дзе станцыі і БАМ.

У дружбе з рупным «кразам»,
з няфрытавай вадой,
з упартым дыябазам
і гэткаю ж тайгой...

Наведалася неяк
у Мінск—і зноў дамоў:
да створаў, кранаў, рэек,
расчыстак і дымоў.

А больш за ўсё—да хлопца,
да люблага свайго...
На ганаровай дошцы
вісіць партрэт яго!

Электразваршчык званы,
усмешка на губах,
агнём загартаваны
на лютых берагах...

Ад дружбы да каханья
кароткі крок, калі
усе перажыванні
агульныя былі.

Пучэўка камсамола,
вагонны доўгі быт,
палаткі ў снезе голым,
някратаны граніт...

І курсы, і нарады,
і рукі ў мазалях,—
і новыя прысады
на палях у палях!..

Казала Таня: вэлюм
ужо ёй прыбярэг...
Казала: на вяселле
паклічуць. Дай жа бог!

совсем уж обморожены, да
лицо тоже...».

Апошні крок у гэтым мараль-
ным падзенні быў зроблены та-
ды, калі Вяслоў пакінуў асла-
белага Васілеўскага і падбегам
кінуўся ўслед за Лішковым на
калгасную ферму.

А. Раманаў, сканцэнтраваны
асноўную ўвагу на раскрыцці
характараў Вяслова, Васілеў-
скага і Лішкова, не абмяжоўвае
дзеянне вакол гэтых асноўных
персонажаў. Ён шмат расказвае
пра Вяслова-старэйшага, з па-
чутым прыязнасці піша пра
Віктара Лелешава. Вобразы
гэтых людзей таксама цікавыя,
характары іх—няпростыя, ды і
трапляюць яны ў сітуацыю,
блізкую да той, у якой апынулі-
ся Вяслоў, Васілеўскі і Лішкоў.

Вяслоў-старэйшы, правёўшы
сына, заехаў у суседнюю вёску,
выпіў і заблудзіўся. Віктар
пешшу лабіраецца за сорак кі-
ламетраў у горад, каб не спаз-
ніцца ў міліцыю, куды яго вы-
клікалі на павестаны (бесплад-
стаўна абвінавачалі ў арганіза-
цыі бойкі).

Так, выпрабаванне на чала-
вечнасць вытрымліваюць толькі
моцныя духам. Слабыя ж адсту-
паюць перад цяжкасцямі, ма-
ральных апускаюцца. Не пад сілу
эказаўся суровы жыццёвы экза-
мец і Міхаілу Вяслоў.

І хоць ён фармальна ні ў чым
не вінаваты—не зрабіў злачын-
ства, застаўся знешне чалаве-
кам інтэлігентным,— адбылося
самае страшнае. Чалавек стра-
ціў сумленнасць. У сваім інды-
відуалізме і душэўнай інертнас-
ці ён застаўся адзінокам.

Безумоўна, магчыма, і сёння
яго лічаць на рабоце неаблігім
спецыялістам, ён карыстаецца
аўтарытэтам у падначаленых. І
марыць аб кар'еры, службовым
павышэнні. Аднак рана ці позна
самавыкрыццё Вяслова адбу-
дзецца і на рабоце.

Інакш і быць не можа. Ду-
шэўная інфляцыя, эгаізм, ма-
ральных апусканасць не сумя-
шчальныя з маральнымі
прытчыпамі нашата грамад-
ства, з нашым ладам жыцця.

Вось на якія думкі наводзіць
гэты твор.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

Сучасны глядач гэта не толь-
кі наведвальнік кінатэатраў, які
прагне ўбачыць вострасюжэт-
ныя фільмы; ён адукаваны, з
высокай эрудыцыяй чалавек,
што ідзе на сустрэчу з кінаге-
роямі, каб глыбей разабрацца,
усвядоміць, што яны такія, чым
жывуць, да чаго імкнуцца, як
здзяйсняюць свае мары... Знач-
ную, калі не сказаць вялікую
функцыю выконваюць тут кіна-
тэатры з іх шырокай сеткай
лекторыяў, тэматычнымі ве-
чарамі, а таксама тэлебачанне з
яго, па сутнасці, неабмежаван-
най аўдыторыяй, для якой на
блкітнім экране прызначаны
шэраг цікавых перадач, пры-
свечаных «важнейшаму з мас-
тацтваў». Роля друкаванага
слова, роля крытычнага аналі-
зу ў асвятленні гэтага працэсу
адказная. Сучасны глядач ціка-
віцца тэарэтычнымі працамі ў
галіне кінамастацтва.

Прыхільна сустрэта і новая
кніга кандыдата мастацтва-
знаўства А. Красінскага «Філь-
мы, героі, час». Першае, чаго
немагчыма неўважыць у ёй—
гэта тое, што аўтар адразу
пачынае дэталёвую размову пра

А. Красінскі. Фільмы, героі,
час. Мінск, Выдавецтва «Наву-
ка і тэхніка», 1975.

мінулае, пра сённяшні дзень і
перспектывы сучаснага белару-
скага кіно, канцэнтруючы ўва-
гу на актуальных праблемах. А
пра іх нельга гаварыць без раз-
гляду такіх выдатных дасягнен-
няў, як «Канстанцін Заслонаў»,
«Чырвонае лісце», «Гадзінакі
спяваюць апоўначы», «Дзяўчы-
ны».

АДРАСАВАНА ТЫМ, ХТО ЛЮБІЦЬ КІНО

ка шукае бацьку...». Даследчык
правільна заўважыў, што іх
стваральнікі працягвалі леп-
шыя традыцыі сацыялістычнага
рэалізму, закладзеныя кінема-
таграфістамі 20-х і 30-х гадоў,
па-мастацку глыбока і праўдзі-
ва распрацоўваючы тэматыку
ўсенароднага подзвігу ў гады
Вялікай Айчынай вайны. Аў-
тар кнігі А. Красінскі свабод-
на апярэўвае багатым фактыч-
ным матэрыялам. Ідучы шля-
хам дэталёвага аналітычнага
аналізу настаўленых у розныя
гады беларускімі кінемаграфі-
стамі фільмаў, ён па-навукова-
му грунтоўна і па-чалавечы
эмацыянальна ацэньвае ўсё
лепшае, што даў нам экран, і

зусім справядліва піша пра
творчыя страты.

Нельга, напрыклад, не пага-
дзіцца з тым, што 60-я гады не
прынеслі студыі «Беларусь-
фільм» такіх значных здабыт-
каў, як гэта было раней, у эк-
ранным асэнсаванні тэмы ба-
рацьбы савецкага народа суп-
раць нямецка-фашысцкіх за-
хопнікаў. Аўтар мае рацыю, калі
гаворыць пра няўдачы рэ-
жысёра В. Вінаградава, які
працаваў над сцэнарыямі—
«Пісьмы да жывых», «Усходні
калідор» і «Чакай мяне, Га-
ліна», з якіх не атрымаліся вар-
тыя закранутых у іх тэм філь-
мы.

Патрабавальная размова аб
кінамастацтве не засланяе і
станоўчага вопыту. Наогул, гэ-
ты аўтар рашуча пазбягае на-
рэчытай тэндэнцыёзнасці ў
ацэнках. Варта прачытаць, ска-
жам, старонкі, прысвечаныя
дзюжсерыйнай стужцы «Час не
сыноў» рэжысёра В. Турава або
фільмам «Польмя» В. Чацве-

рыкова і «Таму, што кахаю»
І. Дабралюбава, каб пераканаць-
ца ў тым, што крытык суадно-
сіць мастацтва з рэальным
жыццём, і ты як бы папыраеш
сваё ўяўленне, хочаш падзяка-
ваць яму, а, можа, калі-нікалі
ў нечым і паспрачацца.

Спяваючыся на здабытках і
праліках у фільмах аб вайне,
А. Красінскі выказвае сваю за-
клапочанасць у тым, што белару-
скія кінемаграфісты не здо-
лелі пакуль стварыць хвалою-
чых карцін аб сучаснасці. У
кнізе сказана: «...Яшчэ не ство-
раны фільмы, у якіх бы не толь-
кі ставіліся, але і аналізаваліся
хвалоючыя сучаснікаў надзён-
ныя сацыяльныя і маральныя
праблемы». І далей: «...Хачу
многія кінатворы аб сучаснасці,
рыпушчаныя «Беларусьфіль-
мам» у апошнія дзесяцігоддзе,
і звернуты да такіх важных
праблем, як маральнае станаў-
ленне характара маладога ча-
лавека, ці адзі з іх не стаў
надзеяй у нашым грамадскім
жыцці, не выклікаў сапраўднай
зцікаўленасці ў гледачоў».

Ад імя гледачоў мушу ска-
заць: нам застаецца толькі да-
лучыцца да гэтай аўтарскай
думкі.

Кожны з шасці раздзелаў
кнігі выконвае пэўную лакаль-
ную функцыю, мае ў фокусе
тую ці іншую тэму. Вельмі
добра, што тут змешчана і
фільмаграфія. Не ўсё, разууме-
ла, удалося аўтару. Месяцамі ён
паўтараецца; бывае, робіць
тэарэтычныя высновы, не пад-
мацаваныя канкрэтнымі пры-
кладамі і фактамі. Чамусьці па-
за ўвагай даследчыка засталіся
храніцельна-дакументальныя
поўнаметражныя стужкі. А іх за
дзесяць гадоў выпушчана ня-
мала: «Генерал Пушка»,
«Штрыхі да партрэта», «Бала-
да аб мужнасці і любові» і ін-
шыя.

Наогул жа гэта кніга—
прыемная з'ява ў культурным
жыцці рэспублікі, важкі ўклад
ў даследаванне надзённых пра-
блем самага масавага мастац-
тва.

Ірына МАЛЕНЬКАЯ,
педагог.

Вокладкі новых кніг, якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: «Дзень паззіі» (мастан Г. Мальнаў, А. Якімовіч), «Цяжкі год» (мастан А. Філімонаў), літаратурны зборнік «Далігляд» (мастан Л. Прагін).

РАЗ-ПОРАЗ біў крыллем і кукарэ-
каў певень, сакаталі куры. Было
чуваць, як яны лезлі ў сены.
— Кыш, каб на вас!.. — шугнула іх
жонка.

Куры вылцелі вон, але далёка не
адыйшліся.

— У, з'едзі! Накармлю.
Жонка загрымела каструлямі, відаць,
гатавала пі збіралася гатаваць сьнеданне
на газавай пліце.

«Злуецца», — пазякнуў Лявон.
З пад коўдры ён выслабаніў руку, па-
глядзеў на гадзіннік — пара ўставаць,
але, калі адхінуў фіранку і зірнуў у акно,
то зноў апусціў галаву — куды спяшаю-
ца, усё адно не выдзены у поле: неба
было шэрае, а лісьце мокрае.

Грукнулі дзверы — зайшла жонка.
Сярдзіта, хоць і не так гучна, каб не
пабудзіць дзяцей, яна завінела на кух-
ні посудам. Зварок ці не зварок стала
хляпаць дзверцамі шафы. Са стала скі-
нула драўляную салянку. Салянка пака-
цілася на падлозе. Ад распачы жонка
забурчала штосьці пад нос. Лявон ведаў,
пакуль не працінуліся дзвері, Тая не за-
чэпіць яго — расквітаецца пасля. Таму
ён не баяўся: ляжаў, рабіў выгляд, быў-
пам спіць.

«Не даруе мне Валю. Устроіць тара-
рам».

Ён адварнуўся да сцяны, нацягнуў на
галаву коўдру.

Учора, як і сёння, з невялікімі пера-
пынкамі ўвесь дзень марасіў дождж.
Займжэла ранкам, ледзь сабраліся кам-
байнеры.

— Хопіць, Гаўрылавіч, грукачь, —
апошнім з'явіўся тоўсценкі, гол пад
шэсьцідзсят, у замасленай да бляску
шапцы Кандрат Статкевіч. — Канчай.
Дождж збіраецца.

— Праясніцца, — адказаў Лявон.

Статкевіч пакруціў галавой:
— Хмурчыца. Не дарэмна ламіла па-
ясніцу. Радыкуліт лепш, чым той баро-
метр, чые пенагадзь.

— Жыво ж у разгары. Жаць трэба.

— А ты неба падапры, — выскаліўся
Стась Макуха. Быў Стась доўгі, вузкі-
плечы. Камбінезон на ім вісеў, бы на
калу.

Камбайнеры прытушылі недакуркі.
Той-сёй заліскаў ключамі. Нехта ўзяў
маслёнку, нехта палез пад машыну.
Адзін Стась не звярнуўся. Як сеў на
камбайнавае кола, што ляжала пад та-
поля, так і прыкіпеў: адкінуўся да кам-
ля, сеснуў велікаватую шпэчку, адкапы-
ліў ніжнюю губу, прыляпіў да яе цыга-
рэтку і, жмурчыцца, задыміў.

Зусім нечакана замарасіла.

— А што я казаў! — немаведма чаму
зарадаваўся Кандрат Статкевіч. Кана-
пелька не азваўся — па-ранейшаму пад-
цягваў нажы.

Драбноткім шротам сёкануў бляша-
ны дах гаража, зашамасеў па таналё-
ваму лісьцю дождж.

— Дакуль яшчэ чакаць? — узняўся
Стась. — Мылься не мылься — галіцца
не дзядзеньца.

Моўчкі Лявон выцер рукі.

— Відаць — твая праўда, — кінуў ён
бруднае замасленае рыззэ.

Дождж падчас снішваўся, а ён затым
спяхопліваўся і церусіў, церусіў.

Ля магазіна перад ганкам стаялі но-
венькія «Жыгулі».

— Ого! — свіснуў Стась. — Чый такі
самаяк?

— Не ведаеш? — здзіўўся Статкевіч.

— Сын Макраніч, Віталь Гуркоўскі ў
водпуск прыехаў.

— Гуркоўскі? Віталька?! Ну-у-у!

— Не запрог — не паганай. Быў Ві-
талька, а зараз — пачальнік, Віталь
Дзянісавіч.

Ніхто не заўважыў гаспалара «Жыгу-
лёў». Аж скасабоньўся, ён выносіў з ма-
газіна вялізную сумку, наладкаваную
бутэлькамі піва.

— Любецеся? — гукнуў з-за плячэй
Гуркоўскі. — Падабаецца машынка?

Валюхаючыся, ён наблізіўся да муж-
чыні, пачаў здароўкацца.

— Ну і мурло, ну і рагатальнік, так
сказаць, ты наеў! — паціснуў Макуха
працягнутую руку. — Чырвоны — хоць
прыкурвай!

Віталь задаволена гыгыкнуў.

— Відаць, лапатай грошы грабеш? —
пацікавіўся Кандрат Статкевіч.

— Не крыўджуся.

— Ладна зарабляеш?

— Грошы не зарабляюць, грошы —
робяць. Вось так.

— Прыезд хачу замачыць. Загляніце,
мужыкі. Пасядзім, паталкуем, — гаво-
рыў, забіраючыся ў машыну. — Прыйдзі,
Лявон, га? — запрасіў Канапельку.

— Мы ж — дружбакі. Можна ж, разам да
сёмага класа вучыліся. Я ў цябе заўсё-
ды арыфметыку, дыктоўкі злізваў. Па-
мятаеш, мы з табой на адной парце сяд-
зелі, на камчатцы? Прыходзь.

Машына гуркнула, звярнула ў заву-
лак, знікла за бярозавымі прысадамі.

— Дык, кажаш, Гаўрылавіч, пагасню-
еш сёння? — падмігнуў Лявону Стась.

— Няўжо ў яго няма з кім пасядзець,

рухам прападалі млявыя цягнёты. Жыў-
чыкі мускулаў бадзёрліва напружваліся.
Цела налівалася здаровай сілай.

Скора разагрэўся, зняў піжмак, кінуў
на бухматы пракос шапку, расшпіліў
кашулю, закасаў рукавы. Касьбу, як і
ўсякую цяжкую работу і асабліва тую,
дзе бачны вынік, Лявон любіў. Настрой
памалу ўзняўся.

Дождж, не дождж — драбноткім
пылок курэў ужо несіхана.

На варсінках кашошынавых лістоў, на
казытлівых мяцёлках метлюжка сераб-
ром ірдзелі кропелькі. Абсыпаная гэтымі
кропелькамі, цудоўнае відовішча ўяўля-
ла звычайнае павуцінне.

Надвечоркам імжэць перастала. Па-
вісла няўзруная цішыня.

Лявон дакурыв цыгарэту з пад яблы-
ні, дзе сядзеў на аханку травы, памян-
ташыў касу і пагнаў апошні пракос.

Межамі падышла Гаршкова Валя.

— Добры вечар, Лёша! Дома сёння?

— Надвор'е падвяло. Кашу.

— Даўно я цябе бачыла, — засяціў-
ся Валін твар. — Рву ў садку вішні —
шпакі дзяўбучь — аж чую, нехта дзі-

Лявон КАПОДЗЕЖНЫ

А ПАВЯДАННЕ

— за Лявона адказаў Кандрат Статке-
віч. — А мы? А з намі? Скінемся во па
рубліку. Адзін чорт дзень прападае.

— А што за свята сёння? — нахму-
рыўся Канапелька.

— Першы аўторак на гэтым тыдні, —
пасміхаўся Стась.

— Во хіба. Як і з п'яніцы мужчына?
Кіне цябе некалі Уліта. Вац, уцягнуўся.

— О, зноў заладзіў! Стахванавіч —
зюзя. Што я адзін такі? Хто не п'е?

— Усе п'юць, апроч зайца ды савы, —
прамовіў Стась. — Заяц і без таго ка-
сы, а савя ўвесь дзень, калі магазіны ад-
чынены, спіць.

— У тваю кантору не звоняць — сніх-
ні! — адмакнуўся Кандрат.

Канапелька ледзь стрымаўся, строга
сказаў:

— Прыйдзешца ўсё ж здасьць цябе,
Кандрат Стахванавіч, у выцвярзнік.

— Маладях злавай! За мяне не ха-
пайся! — зарвала Статкевіча. — Хляп-
чук я табе? Указчык знайшоўся! Век да-
жываю, а тут — вучач. У цябе пад нос
сам адзінаццаць вісела, калі мае зубы
ад навукі павыпадалі.

— Хопіць табе, Стахванавіч, — пера-
пыціў яго Макуха. — Гаўрылавіч — пра-
вы. Панадзігся кожны дзень піць — свя-
таў, не заўважы. Пайшлі дамоў.

Статкевіч заўпарыўся, але калі ўба-
чыў, што астатнія распыніліся хто ку-
ды, што застаўся адзін, нехаця пацёгся
за Стасем.

Звыкла Лявонава рука намацала ў кі-
шэні пачак. Пальцы рзмялі сыраватую
цыгарэту. Чыркнула запалка.

Дома Лявон рашыў — колькі слухаць
жончыны папрокі — скасіць кашошы-
ну, да якой з-за работы не мог дапасці.

Спехам павядаў, выкляпаў касу, па-
даўся ў гарод.

Кашошына перастаяла і месцамі па-
легла, але рэзалася слаўна.

Касіў лёгка, спорна. Тады-сяды спы-
няўся, шаркаў мянташкай і зноў шырока
расстаўляў ногі і махаў, махаў. Рух зз-

лінькае. Гляджу — ты! Дай, думаю, па-
гавару. Папрашу, можна, цімафееўку мяе
скосіць.

— Заплаціш — з мілай душой!

— Любую цану называй — толькі ска-
сі.

— Шчодрая! — Лявон уткнуў касу і
пацікавіўся: — Не сумуеш адна, без
Гаршкова?

— Чым пытаць — зазірнуў бы.

— Боязна.

— Палахлівец. А я некалі любіла та-
кога.

— Любіла б — за Гаршкова не выска-
чыла б. Памятаю, як дзічылася мяне,
уцякала.

— Баялася. Па вушы ўлюбілася, але
баялася. Ты ж ужо тэхнікум свой скон-
чыў, а я голькі — школу. Думаю, куды
мене да яго. Паднуціла страху і Тая
твая. Стрэла раз і наківала пальцам:
пасмей з Лёшам хадзіць — космы вы-
дзеру. Маўляў, мы скоро распішамся. У
мяне і затрэсліся паджылкі — каму аб-
скубаная спатрэбілася.

Лявон ведаў, што так яно і было, што
з-за Тані ў іх разлад атрымаўся. Той жа
восенню калгас накіраваў Валю вучыцца
на бухгалтара. З горада яна і прывезла
свайго сукрыстага веселуна і выпівоху
Гаршкова. Летась Гаршкоў вазіў буль-
бу здаваць і збыў на «лева» адну машы-
ну. Аднак усё сеплыло, і яго пасадзілі.
Пагамачіўшы, Валя ў другі раз напамі-
ла пра цімафееўку.

— Ладна, — азіруўся Канапелька. —
Зараз прыйду.

Цімафееўкі было нямнога — сотак
пяць. Высокая між яблынь, перамеша-
ная з аўсёнінай і шырнікам, яна сама
прэслася пад касу.

Ля пунькі, дзе шышчелі даўно аблапо-
шаныя градкі клубніц, Валя абрывава
чорныя, пераспялыя вішні. Не дастаючы
ўжо зямлі, яна ўзабралася наверх:
трымалася за гнуткі стволік, гшмалася.

— Ой, Лёша! Ратуй! — паклікала неў-
забаве. — Хадзі сюды. Не злезу. Тры-
май! — падала паўноткі бідончык і па-

прасіла, каб дапамог спусціцца, папярэ-
дзіла: — Не ўрані ж!

— Не бойся.

Лявон узяў яе. Валя прыціснулася да
яго. Прама перад сабой ён убачыў м'яс-
ныя, агуленыя густымі вейкамі вочы,
пунсовыя, падфарбаваныя вішнёвым со-
кам, прыпухлыя губы, якія ўздрыгвалі,
і паспешліва апусціў Валю. Тая, знямо-
жаня, сханілася за шурпаты ствол і
распачліва, бачна, зусім не тое, аб чым
думала, сказала:

— Бяры вішні.

Лявон узяў некалькі, па адной адпра-
віў у рот, скрыўіўся — кіслыя.

Як дакасіў астатак цімафееўкі і са-
браўся дадому, з-за пунькі вынырнула
Валя.

— Уцякаеш? Не хочаш мой парог пе-
раступіць? Да жонкі спяшаешся? Любіш
так?

— Хто ж, апроч мяне, прыгрэе яе? —
пасміхнуўся ён і хуценька развітаўся.

Яшчэ з мяжы убачыў ля яблыні Таню.
Ён разгубіўся, але тут жа супакойў сябе:
а што я такое зрабіў.

Кожнага вечара жонка хадзіла да ся-
стры, якая нядаўна вярнулася з роддо-
ма, дапамагаць ёй упраўляцца па гаспа-
дарцы. Сабралася яна і сёння дзі завар-
нула на гарод, каб, відаць, папярэдзіць.

— Дзе быў? — Тая агледзела яго. —
Валі касіў?

— Тая! — пачаў апраўдвацца Лявон.

— Вярнуся дамоў — я табе пашлы-
даю.

Жонкі ён не дачакаўся — стомлены
заснуў хутка, а будзіць жонка не адва-
жылася — адклала назаўтра.

Прахапіўся рана, вачэй звычайнага.
Ляжаў, думаў пра Валю, успамінаў, як
знімаў яе з вішні. Асуджаў. Відаць, усё
яны такія, жанчыны. Ледзь адварнуўся
муж — на шыю вешаюцца кожнаму.

Хоць — не. Вязався да Валі зватэхнік.
Прыгожы, малады. Адшыла заатэхніка,
іншыя чапляліся — іх таксама астудзі-
ла. Выходзіць, Валя — не вецер.

Замармытаў, уехаўся і, скончыў са
свайго ложка, выбег з-за шыры мен-
шанькі Лявонаў сыноку. У кароценькай,
крыху ніжэй пупа, майшы ён хуценька
падаўся да пабога. Бразнуў клямкай і
вылесеў вон. Праз мінуту малы прату-
наў назад, зашыўся пад коўдру і засоп.

Балазе не чуваць было жонкі, Лявон
устаў, кінуўся на падворак, дзе вісеў
рукамышнік.

Ледзь абдаўся і пачаў расціраць гру-
дзі, спіну — з град, трымаючы ладны
пук сівявата-зялёнага пер'я цыбулі, па-
казалася Тая. Яна спынілася побач,
абачліва азірнулася, звужыла вочы, злос-
на засіпела, учыніла допыт: як і што,
чым заманіла Валя да сябе Лявона?

Узялася вычытваць. Лявон паспрабаваў
аджартаванна. Паглядзеў жонку па пля-
чы: супакойся, якая муха цябе ўкусіла,
хто мне патрэбны, ці ж прамяняю я та-
кую ляльку на іншую? А калі ўбачыў,
што хітрыкі не ўдаліся, што ласка ані
колькі не ўлагодзіла Таню, махнуў ру-
кой, пайшоў адзяванца. Гэта яшчэ
больш нададо Тані злосці. З хаты ён
чуў, як яна ў сенах бэсіла яго: ты і
такі, ты і сякі. Маўляў, для людзей гато-
вы горы звярнуць, а сабе ні на маказа
зерне не ўлобіш. Маўляў, дом, гаспадар-
ку запустіў. Падлога вуш ад мінулаў
вясны не фарбавана. Пад наветкай-дроў
ні паленца. Прысьз бы хоць воз. Апрых-
ла газавая пліта.

Лявон не крыўдаваў на жонку. Ведаў,
адкрычыць сваё і зноў шаўковай стане.

Спяюша ён наважыўся быў — колькі,
сапраўды, адкладваць, фарба даўно ча-
кае — узяцца за падлогу, але не пажа-
даў выслухваць нейкія дзве галзіны
жончыны папрокі і перадумаў. Каўтнуў
сыраватка, усеснуў ссохлыя кізавыя
боты і падаўся ў сены: з-за сядніка да-
стаў сякеру. Тая адразу змоўкла, за-
стыла ля пліты, на якой смажылася
бульба і паравала, аж уздымалася на-
крыўка, эміліяваная каструля.

— Куды ты? — наспярожыла Таню.

— Аддзялюся ад цябе, Хопіць, пага-
раваўся, — стрымліваючы ўсмішку, пра-
мовіў Лявон. — Пайду будай сабе ра-
біць. Бабылём зажыву.

— Дровы секчы, у Кулінаўку сабраў-
ся?

— А то ж... Насяку... Палі печ, калі
надакучы газ.

— Росна. Вымакнеш, — увачавідку
перамянілася жонка.

— Не растуць.

— Дык вазімі хоць у рот чаго. Не ля-
ці галодны Сьнеданне гатова.

— Перахапіў ужо.

Кулінаўка — нікі не лес, а астравы ў
балажывінах, падчас даволі вялікія ка-
ны гонкага асініку.

То пазіраючы на кашошыну, якая
дружна ўзялася пасля першага ўкосу,
то, ужо за шыхам, любуючыся пруткім,
парудзелым, толькі брань, ільном, то за-
хапляючыся зеленкаватай каласістай
шпаніай, Лявон не заўважыў, як палё-
вая замураваная дарога завяла ў равок,

НАДЗЕННЫЯ ПЫТАННІ

Пад старшынствам М. Лужаніна адбылося першае пасяджэнне гісторыка-мемарыяльнай камісіі Саюза пісьменнікаў БССР, на якім абмеркавана шырокае кола пытанняў, звязаных з самымі рознымі формамі ўшанавання памяці пісьменнікаў. На пасяджэнні выступілі А. Мальдзіс, С. Александровіч, К. Цвірка, А. Капуцін, М. Матукоўскі.

Члены камісіі выказалі думку, што больш увагі неабходна ўдзяліць выданню спадчыны

рэвалюцыйных дэмакратаў К. Каліноўскага, А. Гурыновіча, К. Каганца, а таксама Я. Пушчы, Б. Мікуліча і пісьменнікаў, што загінулі на франтах Вялікай Айчыннай вайны, — М. Сурначова, А. Коршака, А. Жаўрука, А. Ушакова, Л. Гаўрылава і інш.

Камісія лічыць, што трэба шырока прымаць неабходныя меры, каб азнаёміцца з мясцінамі, звязанымі з жыццём і дзейнасцю прадстаўнікоў літаратурнай і грамадскай думкі.

Для гэтага варта абавірацца на мясцовых краязнаўцаў, абласныя аддзяленні СП БССР.

Дырэктары літаратурных музеяў Янкі Купалы і Якуба Коласа А. Бажко і Д. Міцкевіч расказалі пра тое, што робіцца на далейшаму ўвекаванню памяці народных песняроў.

У рабоце камісіі прыняў ўдзел сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Б. Сачанка.

А. ЛІС.

ЮБІЛЕЙ ХОРУ

Азяршчынскаму народнаму хору Рэчыцкага раёна споўнілася 40 гадоў. На ўрачыстым вечары, прысвечаным гэтай падзеі, прысутнічалі госці з Мінска, Гомеля, Рэчыцы. Аб гісторыі калектыву, яго ўдзельніках прысутным расказала заснавальнік хору заслужаны работнік культуры БССР Т. К. Лапаціна.

Групе артыстаў уручаны граматы Міністэрства культуры БССР і ВРК галіновага прафсаюза.

МАЙСТРЫ АРЭНЫ

У КАЛГАСЕ

У новым Палацы культуры калгаса «Рассвет» імя К. П. Арлоўскага Кіраўскага раёна з вялікім поспехам прайшлі выступленні артыстаў Маскоўскага цырка. У цікавай праграме сваё майстэрства паказалі гімнасты, жанглёры, аквілібрысты.

Масквічы назнаёміліся з гаспадаркай, наведалі калгасны сапаторый, пабывалі ў дамах калгаснікаў.

ВЕРНІСАЖ ПАРТРЭТА

У Магілёве адкрылася рэспубліканская перасоўная вы-

стаўка «Наш сучаснік». У экспазіцыі — калі сарана партрэтаў ветэранаў вайны і працы, рабочых, калгаснікаў, артыстаў, пісьменнікаў — сапраўдных герояў нашага часу.

ВЫПУСКНІКІ — БАЯНІСТЫ

Закончыўся чарговы навучальны год на пастаянна дзеючых курсах пры Гродзенскім абласным Доме народнай творчасці. На іх выхтуюцца кіраўнікі мастацкай самадзейнасці для калгасаў вобласці.

Выпускнікі гэтага года — баяністы. Яны вывучалі нотную граматыку, слухалі лекцыі па гісторыі музыкі, разучвалі народныя песні і творы савецкіх кампазітараў.

ПАДАРОЖЖА АГІТБРЫГАДЫ

У калгасе «Расія» Івацэвіцкага раёна створана агітбрыгада. Яе арганізатар і кіраўнік — інструктар Дома культуры Віктар Пашкевіч. Праграма канцэрта прысвечана працаўнікам вёскі.

Паспяхова прайшлі выступленні, артыстаў-аматараў перад хлебаробамі ў калгасах «Радзіма», імя Калініна і іншых гаспадарках раёна.

БЕЛТА.

НОВЫ ПЕРАКЛАД «СЛОВА АБ ПАЛКУ ІГАРАВЫМ»

На сумесным пасяджэнні бюро секцыі паэзіі і мастацкага перакладу ў Саюзе пісьменнікаў БССР адбылося абмеркаванне перакладу на беларускую мову «Слова аб палку Ігравым», зробленага Я. Кру-

пенькам.

Абмеркаванне адкрыў старшыня секцыі паэзіі П. Макаль. З дакладам аб новым перакладзе выдатнага помніка рускай

літаратуры выступіў Ю. Гаўрук.

Дакладчык, а таксама выступіўшы ў спрэчках Я. Семязон, Н. Пільвіч, А. Разанаў, С. Грахоўскі, А. Русецкі, Л. Салавей усёбакова прааналізавалі работу перакладчыка, звярнулі ўвагу на сур'езныя недахопы, якія неабходна выправіць, перш чым можна прапанаваць пераклад чытаму.

Сотні чытачоў штодзённа наведваюць Віцебскую абласную бібліятэку. Да іх паслуг — вялікі выбар палітычнай, мастацкай, навукова-тэхнічнай літаратуры.

На здымку — у адным з залаў бібліятэкі.

Фота Н. СІВАКОВА.

ВЫЙШЛІ З ДРУКУ

Выдавецтва «Беларусь»
Ф. Майсейшын. Час і пошук. 3 вопыты работы Мінскай абласной партыйнай арганізацыі. Мастак М. Шыропаў. 1976 г. 142 стар. Тыраж 8.000 экз. Цана 16 кап.
Ул. Паўловіч. Залацінка. Нарысы з будаўніцтва Байкала-Амурскай магістралі. Мастак Л. Мядзведзева. 1976 г. 78 стар.

Тыраж 8.000 экз. Цана 16 кап.
У. Аграноўскі, Ул. Вялічка. Заарот да сэрца. Нарысы. Мастак Г. Мальшаў. 1976 г. 126 стар. Тыраж 7.000 экз. Цана 17 кап.
А. Вахцін. Зарад актыўнасці. Літаратурны запіс Л. Кунько. Мастак І. Славянцін. 1976 г. 78 стар. Тыраж 3.700 экз. Цана 10 кап.

як прайшоў ён паўз спалавелае паніклае жыта і ўзмежкам дабраўся да хмызняку.

Снярша сёк ад краю, не лез далёка, не хацеў расіцца, але, калі ўсё ж вымачыўся, плашчўся глыбей. Не звяртаючы ўжо ўвагі на халодны град кропяў, што сыпаліся бы з сьнігі, з-за пляча чахаў сякерай па пубкіх, стрыбулістых, ад нізу аблепленых аксамітным сырм машком, камлоках.

Валіў трыццаць-сорак хмызін, абцярэбляў іх, сцягваў жардзё, складваў ля краю (сажнецца збжына — можна будзе падехаць і забраць), скідваў куды пад куст вецце і прысаджваўся, закурваў.

Сярод куністай прагаліны, парослай высокай, у пояс, ценькай мятлішай, касцарком ды жоўтым цыбатым сабачнікам, стаяла сямейка бязолак. Густа і дэка бязозкі галінаваліся аж да самай зямлі і нагадвалі хвчэй вастраверхія стажкі, чым дрэвы. Мінуту Лявон пераводзіў вочы з адной на другую, як бы прыкідваў, чаго яны варты. Затым схамянуўся, пакрочыў да іх, падступіўся і шпарка, але асцярожна, каб не зачэпіць, не папасаць вострым парэланай кары, пачаў абсякаць, дакуль даставаў, космы.

Як падчупурыў апошняю бязозку, адшоўся, выцер лоб, задаволена кашлянуў — во, цяпер парадак! — і павольна пабрыў пад шаты ракітніку.

Адпачываць выбраўся на ўзмежак, дзе павяваў які-ніякі вятрык, дзе можна трохі абсохнуць.

Звсім блізка завыла машына.

«Сюды прэз».
Лявон ускочыў: так, сапраўды да асінітку ўзмежкам плыла вішнёвая, легкавонка — ехаў Гуркоўскі. Адным колам «Жыгулі» падміналі гусяцян шпачіністага пырынку, а другім — край жыта. Па ветравым шкле, якое бязгучна, ачышчалі мокрыя аскокі, травяныя лупцінкі ды драбноткія зярняты, шаравалі «дворнікі», важка хвісталі тугія каласы і з шоргатам знікалі пад радыятарам.

— Стой! — не выпускаючы сякеры, узяў Лявон руку. — Стой, кажу! «Жыгулі» спыніліся. У іх, апроч Віталя Канпелькі, убачыў белатварую, да пары Віталю, грузную жанчыну, якая аберуч трымала перад сабой вядзерца, а на заднім сядзенні — хударлявага хлапчука ў аранжавай з кутаском шапачы.

— У чым дзела? — высунуў Гуркоўскі галаву.

— Куды разганяўся? — чамусьці раз-

губіўся Канпелька і пашкадаваў, што чапіў Віталю.

— Хацеў малін пашукаць. Некалі іх многа тут было. Ехаў вот з Трыцянікі і завярнуў сюды.

— Па жыту?

— Дзе? Я ж краем рулюю.

— Паглядзі колькі змяў.

— Х-ха, такі-та ўрон. Не гэта прападае. Чаго перажываеш? На наш век хопіць.

Віталевы словы ўскіялі Лявона. Ён забыўся пра сваю няўпэненасць, строга загадаў Віталю выбірацца назад. Віталь засмяяўся:

— Кінь, Лявоне. На ліха нам сварыцца з-за нейкага каліва жыта. Табе ж — ні з кішэні, ні ў кішэні. Хто ты зараз? Быў бы, як раней, брыгадзірам — тады б... А то ж... Тваё дзела цяпер — цялячае. Панімаеш?

— Прэч адсюль! — не стрываўся Лявон.

Ягоны выгляд, бляск сякеры, на якую звсім забыўся, напалохалі Гуркоўскага. Віталь тузануўся, аж дрымкнула шкле, грукнуўся аб дзверы стрыжанай пад бобрый макаўкай, схаваў вялікую круглую галаву і, не маючы нават часу паглядзіць гузак, неаведама для чаго, пэўна, ад пераліку, пэўна, замест таго, каб газануць, націснуў на сігнал — доўга і прарэзліва забібікаў. Грузную жанчыну не менш за Віталю ахапіў страх. Яна сцялася, скамянела. Адзін хлапчук не заўважыў нічога страшнага ці хоць бы вяртага страху: узніўся і, жадаючы зразумець, што ўсё ж адбылося, круціў вэлікаватай, не па тонкай шыі, з адтапыранымі вушамі талавой, няўцямна лыпаў вірластымі, ад цікаўнасці яшчэ больш пакружэлымі вачыма. Выраз твару Віталю, ягонай жонкі нямала адзіўіў Лявона. Ён страпануўся, убачыў у руцэ сякеру і адразу ўсё зразумець: сумеўся, схаваў яе за спіну і цішы, але паранейшаму швэрта прыказаў:

— А ну, давай назад!
Гуркоўскі нарэшце намацаў педаль, газануў. Лявон пачакаў, пакуль машына не выкацілася на дарогу, пастаяў трохі, затым, калі яна знікла, аглядзеў сякеру, ніякавата ўсміхнуўся і пасунуўся да асінітка.

Не зналіў ён і дзесятка хмызін, як з кустоў на куністую прагаліну, туды, дзе высіліся адразу пастрэбленыя бязозы, выбраліся Стась, Кандрат Статкевіч і даўгавязы Стасеў сын. У жонкіна ў рукавах былі сумкі паншчэпаў і таўкачаватымі падасінавікамі.

— Вунь тут хто шюкае! — замест пытання выгукнуў Макуха. — Дроўцы

сячэш, Гаўрылавіч? — ён падышоў, падаў руку.

— Загад дамашняга каменданта, — паказаў Лявон залатыя каронкі і акінуў сумкі: — А вы грыбы збіраеце?

— Сын выцягнуў, — кінуў Стась на хлапца. — Ранічкай пабудзіў: сходзім, татка, і сходзім, усе ж адно надвор'я няма, усё адно не ўжыш сёння. Паслухаўся я, пайшоў. Ідучы, Кандрата Стахванавіча змеціў ля дома — падчапіў за кампанію Стахванавіча.

— Дык вы ладна і нахапалі!

— Дык мы і ногі добра патрудзілі. — Макуха стомлена апусціўся пад куст. — Адпачні, Гаўрылавіч. І так начыхвосціў вязы два. Даўно, чым, гакаеш. Значыцца, гэта тут машына гула? Ты крычаў на каго?

— Ага... я...

Лявон без асаблівай ахвоты расказаў пра Гуркоўскага, пра тое, як напалохў яго Стась зарагатаў, быццам хто шычкатаў яму пяткі. Засмяяўся за Стасем і Кандрат Статкевіч, які дагэтуль касаваўся за ўчарашняе на Лявона.

— Так і трэба абармоту! — прамовіў ён.

— Напалохаў ты, Гаўрылавіч, свайго дружка! — не аніхаў Стасеў голас. — Кажаш, аж зубамі заласкаў Віталю?

— Няхай ведае, — ужо сур'езна загаваў Статкевіч.

Памалу Стась супакоўся, дастаў папач, выбраў сушышную цыгарэту пусціў праз пэдры дым, безуважна акінуў ухаджанья Лявонам бязозы.

— Перадумаў секцы? Пакінуў, і так сказаць, каб падраслі?

— Аг, няхай жывуць, — сказаў Лявон — Дужа ўтульная сямейка. Без яе адразу паланка асіраеце.

— Гм, сапраўды! — здзіўлена павёў Макуха вачыма і тут жа сумеўся: — Толькі ці заналеюць бязозкі гэтыя? Ты не крапуў — іншы хто спляжыць. Не паглядаць.

— Што ён, сляпы, той іншы? Рука ў яго падмешча?

— А думаеш — не? Такі, як Гуркоўскі, нічога не пашкадуе.

— Дык так усё можна вынішчыць! — абурывся Канпелька.

— Факт, — падтрымаў Статкевіч.

Мусіць, не меў чаго адказаць Лявону, ці скарэй, не хацеў, Стась пашкроб патыліцу. Лявон таксама не сказаў больш слова. Ён узяў сякеру і падышоў да куні ракітніку, але высякаў яго не браўся і, відаць па ўсяму, не думаў брацца; тупаў туды-сюды, як бы прымяраўся.

— Хопіць табе, Гаўрылавіч! — уско-

чыў і весела аклікнуў Стась. — Каччай. Пара абедзець. Пойдзем дадому.

— Я і сам бачу — пара, сам гляджу — хопіць. Буду вазіць — адсяку яшчэ.

Хмары ўжо разлезліся. Праз іх тамсям падзілася яснаста, а месцамі нават праступаў блакіт.

— Можна, надвор'е ўстанавіцца, — заўважыў Статкевіч. — Няхай бы.

— Здаецца, разгульваецца, — азваўся Стась.

— Глядзі, жаць введзем, — сказаў Лявон. — Хоць трохі ўхопім. Прайшлі лагчыну, узабраліся на пагорак. З гэтага пагорка досыць далёка праглядалася хвалістая шыр палёў, акайманая сіняй палоскай лясоў, адсюль, як на далоні, была бачна вёска.

Статкевіч абвёў яе вачыма і ўздыхнуў:

— Меншавіць, з кожным годам уміяшаша нашы Берасценцы.

— Люцькаўшчына зусім знікла, — перапыніў яго Стась. — Нідзе — нічога. Адны бязозы сярод жыта.

— Няўжо і на Берасценях плуг прайдзецца? — узяў неспакрой Статкевіч.

— Есць план забудовы сельскіх цэнтраў, — прамовіў Лявон Канпелька. — У нас такім цэнтрам Мікольны стануць.

Паглядзіце, колькі ўжо дамоў пастаўлена. І якіх — цагляных двух-трохпавярховых. Там табе і паравое ацяпленне, і вада Аджурціў краінік — халодная зацурчэла, другі крутнуў — гарачая. Чым дрэнна?

— Добра то яно добра, а калі я нікуды не пайду а свейх Берасценцаў, — прамовіў Макуха. — Калі мне тут падабаецца. Вось вывучу сыноў і таксама пасялю ў Берасценях.

— Я ў горад паеду, — запярэчыў сын. — Ня лёгчыка пайду вчашына.

— Што? — напярхнуўся Стась. — На каго?

— На лёгчыка, — пачулася ў адказ.

— Вось табе і машына, — рассямяўся Лявон.

Разгублена Макуха мігнуў вачыма.

— Куды ж ты паліціш? Са страхі ў крапіву? Гіш, лятун знайшоўся!

— А што ж — не ўкажаш, — кашлянуў Кандрат Статкевіч.

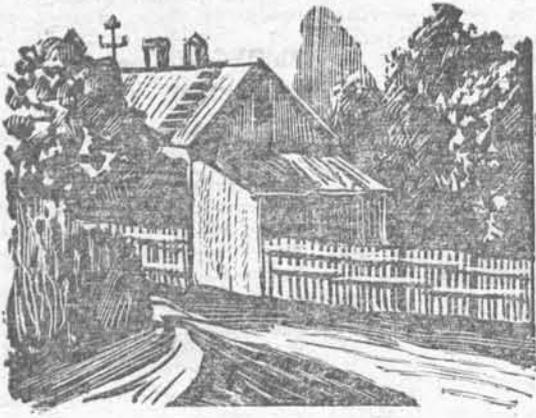
Ніхто больш не азваўся. Ішлі маўчком.

Ля вёскі Канпелька звярнуў на абочыну.

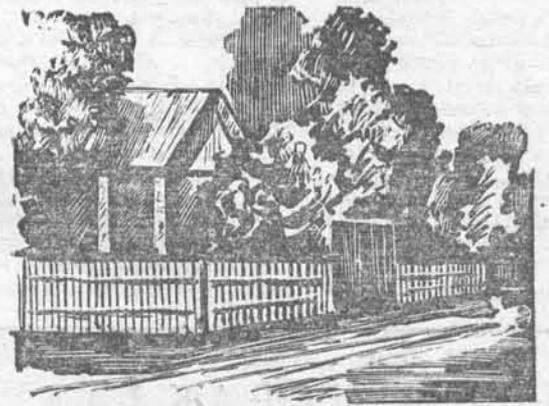
— Няма расы. Камбайны можна пускаяць. Давайце абедайце ды — у поле.

Мужчыны разышліся: Стась, Стасеў сын і Кандрат Статкевіч павярнулі на сваю вуліцу, а Лявон пакрочыў прама.

ВУЛІЦЫ ДАРАГІХ ІМЁН

Мінск, вуліца імя Рэліна.

Малюнкi Ул. СІБІРАКОВА.

...ЖЫВЕ ў нашым доме жанчына. Неяк давалося мне зайсці да яе. Зайшла — і спынілася ад здзіўлення! Паўсюль у кватэры — на стале, на падаконніку, на кніжнай паліцы, на спецыяльных падстаўках — безліч дзіўных рэчаў: казачныя вобразы, чароўныя постаці балерыны і канькабежцаў, незвычайнай формы свяцільнікі, вазачкі, кандышніцы... Не кватэра, а сапраўдны музей лясной скульптуры.

Гаспадыня — не па гадах рухавая, па-маладому стройная, хударлявая — убачышы мае здзіўленне, усміхнулася:

— Вось спрабую... Як, атрымліваецца?

— Яшчэ як атрымліваецца!.. Так і пазнаёміліся са Святланай Уладзіміраўнай Шыбка. І зараз пры кожнай нагодзе, з ласкі суседкі, забягаю да яе ў кватэру, каб яшчэ раз зірнуць на цуды прыроды, каб пабачыць, як пад чуйнымі мастакоўскімі пальцамі яе ажывае мёртвы кавалак дрэва, як ён набывае душу і голас.

Святлана Уладзіміраўна зараз на пенсіі. Працавала інжы-

што мара яе застанеца пязбытнай. Так надышоў час, калі пайшла на заслужаны адпачынак. І вось тут, мо крыху нечакана для самой сябе, зацікавілася так званай лясной скульптурай.

З лесам С. Шыбка сябруе ўсё жыццё. А зараз гэтая дружба

яе — карона-вянок з кляновых лістоў. А сама купалка быццам выплылае насустрач сонцу, і цела яе — нібы вадзяная плынь. Глядзіш на работу і ў думках бачыш тую збонкую, чыстую, празрыстую крыніцу, з якой бярэ пачатак Свіслач.

— Зроблена «Свіслач» з ад-

выкананы з асінавага грыба-капа. На ім — шматлікія барэльефы вязняў і ахвяр фашызму. Чалавечыя твары і постаці цэнямі выступаюць з прадоння, з небыцця, і знявечаныя болей вусны людзей быццам крычаць, заклікаюць да помсты.

— А над гэтымі ахвярамі зві-

прафесій. Члены секцыі праводзяць вялікую выхавальную работу сярод школьнікаў, яны кіруюць гурткамі аматараў лясной скульптуры ў школах, дамах піянераў, пры домакіраўніцтвах. Секцыя перыядычна наладжвае выстаўкі сваіх работ, праводзіць творчыя сустрэчы з працоўнымі.

Творы Святланы Уладзіміраўны экспанаваліся на многіх выстаўках народных умельцаў. З яе работамі не адзі раз знаёміліся жыхары Мінска, Жодзіна і іншых гарадоў рэспублікі. Экспанаваліся яны ў Літве. А нядаўна некалькі яе работ дэманстраваліся ў Маскве, на выстаўцы лясной скульптуры беларускіх майстроў. Мастачка паслала ў Маскву пацешную «Аўдошню Мікітаўну», лірычную «Месячную санату», «Чашу Пептуна», кампазіцыю «Мора шуміць», вазу «Птушкі».

Работы С. Шыбка неаднаразова адзначаліся дыпламамі, граматамі, іншымі ўзнагародамі.

...Неспакойная, няўрымслівая душа ў Святланы Уладзіміраўны. Нягледзячы на гады, не можа яна сядзець дома. Сваё захапленне, сваю любоў да дрэва яна стараецца перадаць іншым, і найперш — дзецям. Сёлета ўлетку паехала ў Крым. Аднак і там проста так адпачываць не змагла: у піянерскім лагеры «Пунсовыя ветразі» вяла гурток лясной скульптуры, які з ахвотай наведвала 150 дзяцей...

Хочацца пажадаць Святлане Уладзіміраўне Шыбка новых творчых поспехаў на радасць людзям.

Марыя ВАСІЛЕУСКАЯ.

ДРЭВА СПЯВАЕ, КЛІЧА, СМЯЕЦЦА...

асабліва моцная. Найлепшы для яе адпачынак — паблуканне на лесе. Але яна не проста ходзіць, адно цешачыся пошумам лістоў ды птушчымі галасамі. Пільнае вока мастака прыкмячае тое, на што мы, у большасці сваёй, не звяртаем аніякай увагі. Кожны раз з вандрўкі на лесе яна вяртаецца не з пустымі рукамі: прывозіць з сабой

наго караня, — тлумачыць Святлана Уладзіміраўна. — Я тут нічога не давала і нічога не адкідала. Прырода сама стварыла такі карань. Я толькі, як кажуць, наваля глінец. Ну, і яшчэ — выражала твар, дакладней — галоўку з вянком.

Прырода, сапраўды, вядікая выдумшчыца і фантазёрка. Звычайная галінка таполі, а прыгледзецца — убачыць: гэта не галінка з клейкімі пупышкамі, гэта — балерына выконвае свой цудоўны танец («Балерына»). Столькі ў яе постаці пластыкі і грацыі!

Што і казаць, умее «бачыць» мая суседка, умее разгадаць, што «спіць» у тым ці іншым кавалку дрэва. Святлана Уладзіміраўна лічыць, пераканана ў тым, што пры рабоце над лясной скульптурай трэба як мага больш зберагаць тое, што зрабіла сама прырода. Трэба толькі выявіць прыгажосць дрэва, падкрэсліць яго асаблівасці.

Вось яе работа «Імкненне». С. Шыбка адно што вярнула гэтаму дзіўнаму караню яго натуральную фактуру, а сама постаць жанчыны, якая, здаецца, вось-вось узмахне рукамі і паліць, бы птушка, — усё гэта было ў карані ад прыроды.

Надзвычай цікавыя яе работы «Дэман», «Садко», «Сірэна». Прывабляюць яны найперш як творы лясной, прыроднай скульптуры. Думаецца, што ў такім сцвярдзэнні няма нічога крыўднага для аўтара. Заслуга аўтара якраз у тым, каб адшукаць гэтыя цуды прыроды, «убачыць» іх сутнасць і ператварыць у вобразы мастацтва.

Вялікае ўражанне пакідаюць «Фігурысты». Ен і яна закружыліся ў імклівым танцы на лёдзе. Здаецца, што не толькі бачыш іх грацыёзныя постаці і артыстычныя рухі, а і чуеш чароўную мелодыю іх дзіўнага танца.

...Работа «Канец фашыскай гідры». Думаецца, што ў ёй наймацней праявілася зайздроснае ўмельства аўтара надар дрэву другое жыццё. Тут яна яшчэ больш паўстае як чалавек тонкай назіральнасці і як здольны разбяр.

«Канец фашыскай гідры» — даволі складаная кампазіцыя. Надзвычай цікавы «пастамент»,

ваецца ў пачварных, перадсяротных сутаргах «фашыскага гідра» — сапраўдны клубок змяіў-гаджок, зроблены з аднаго пакручанага караня.

Вячней кампазіцыю пераможная чырвоная зорка, адзін з праменняў якой пераходзіць у востры чырвонаармейскі штык. Гэты штык бязлітасна працінае «фашыскаю гідру». Пад яго ўдарам развальваецца на кавалкі чорная свастыка...

Гэту работу Святлана Уладзіміраўна выканала да 30-годдзя Вялікай Перамогі.

С. Шыбка — удзельніца секцыі «Прырода і творчасць», якая пяты год працуе ў Мінску пры гарадскім аддзяленні таварыства аховы прыроды. Секцыя аб'ядноўвае 130 аматараў лясной скульптуры. Сярод іх — людзі самых розных узростаў і

«Канец фашыскай гідры».

нерам-геадэзістам, аднак усё жыццё паставала ў душы любоў да мастацтва. У дзіцячыя і юнацкія гады любіла маляваць, марыла аб мастацкім інстытуце. Ды лёс павярнуўся так, што паступіла ў дарожна-будавнічы тэхнікум, стала геадэзістам.

Потым — вайна, лёгкія пасляваенныя гады. Муж не вярнуўся з фронту, на руках — трое дзяцей. Цягу да творчасці адсоўвалі на другі план будзённых, жыццёвых клопатаў. Радавалася, што старэйшы сын абраў сабе шлях, аб якім марыла калісьці сама — стаў мастаком.

Жыла Святлана Уладзіміраўна, ужо змірыўшыся з тым,

цікавы карань, пакручаны сук, незвычайна выгнутую галінку. Чалавеку без фантазіі яны наўрад ці скажуць што, а Святлана Уладзіміраўна ў гэтых каранях, пнях, суках бачыла пэўныя вобразы, постаці, настроі. Толькі трэба аспярожана дакрануцца да іх, адкінуць лішняе, непатрэбнае, удыхнуць жыццё, створае самай прыродай, сагрэць сваімі пачуццямі. С. Шыбка гэта ўме.

Я доўга не магла адарваць погляду ад яе «Свіслачы». Рэчку свайго дзяцінства і юнацтва — Святлана Уладзіміраўна нарадзілася і вырасла ў Мінску — яна ўявіла ў вобразе маладой дзяўчыны-кучалкі. На галаве ў

ВЫСТАВКІ

«СЛАЎЛЮ МАЮ АЙЧЫНУ»

Вялікая выстаўка беларускага жывапісу адпраўлена з Мінска ў Вену. Вернісаж уключаны ў праграму Дзён Саюза ў Аўстрыі, якія будуць праходзіць тут у пачатку кастрычніка. Экспазіцыя складзена такім чынам, каб даць уяўленне замежным аматарам выяўленчага мастацтва аб гісторыі развіцця беларускага жывапісу, аб яго галоўнай тэматычнай накіраванасці, паказаць пераемнасць лепшых традыцый у творчасці маладых мастакоў.

Рад работ прадстаўляюць адну з галоўных тэм беларускага мастацтва — тэму народнага подзвігу ў жорсткай барацьбе з фашызмам, тэму гераяў і мужнасці савецкага чалавека. Гэты раздзел выстаўкі ўключае карціны народных мастакоў рэспублікі І. Ахрэмчыка і М. Савіцкага, заслужанага дзеяча мастацтваў Беларускай ССР В. Грамыкі і не-

каторых іншых вядомых майстроў.

Большасць палотнаў прысвечана сённяшняму дню рэспублікі, працоўным будням яе прадпрыемстваў і новабудоваў, нашым сучаснікам, якія натхнёнай працай пераўтвараюць родную зямлю. Аб гэтым раскажваюць карціны М. Данцыга «Гудзіць зямля салігорская», А. Кішчанкі «Нафтавікі Палесся», А. Гугеля «Рабочы» і многія іншыя.

У запаведных куткі беларускай зямлі запрасяць замежных гледачоў светлыя, сонечныя палотны народных мастакоў БССР В. Цвіркі, Я. Зайцава, поўныя лірызму і пазіі карціны А. Шыбіна, В. Вярсоцкага, В. Сумарава, іншых вядомых і маладых аўтараў.

Разам з творами жывапісу адпраўлена вялікая фатавыстаўка «Беларусь» у фатаграфіях і экспазіцыя работ народных майстроў.

БЕЛТА.

На самай ажыўленай магістралі Полацка ўстаноўлена пяціметровая статуя Георгія Скарыны. Гэты манумент адраджае ў памяці старонкі гісторыі, звязаныя з дзейнасцю выдатнага нашага земляка.

Георгій (Францыск) Скарына — беларускі першадрукар, асветнік, адзін з шырока адукаваных людзей свайго часу. З імем Скарыны звязана станаўленне беларускай літаратурнай мовы, развіццё беларускай пісьменнасці, кнігадрукавання ў Беларусі і Літве.

Над стварэннем помніка працавалі некалькі мастакоў. У свой час праект помніка Скарыне быў распрацаваны А. К. Глебавым. Пасля яго смерці работа над завяршэннем помніка была даручана скульптарам Ігару Глебаву, Андрэю Заспідкаму і архітэктару Уладзіміру Марокіну. Да гэтага часу было зменена месца ўстаноўкі помніка, і мастакам трэба было вырашаць складаную задачу — перапрацаваць праект помніка ў адпаведнасці з новымі ўмовамі і не толькі ўвасобіць эскіз у матэрыяле, але і перайсці ад станковага ра-

шэння да манументальнага. Да таго ж, як гаворыць Ігар Мікалаевіч, было асабліва важна захаваць ідэю, задуму і вобраз твора, распрацаванага А. К. Глебавым.

Усё гэта, на наш погляд, мастакам удалося. Дакладна зразумелая гістарычная значы-

канаўчасці. Перадаць стрыманы рух фігуры, сканцэнтраванасць і спакойную плынь думкі. Узвышаючыся над плошчай, Скарына як бы з глыбіні стагоддзяў аглядае сучасны свет, раздумвае...

Працуючы над статуяй Г. Скарыны, І. Глебаў і А. Заспідка вы-

ПРАЎДЗІВА, ПЕРАКАНАЎЧА

масць вобраза прадвызначыла неабходную дыстанцыю ўспрымання, без якой манументальная скульптура растварылася б у наваколлі, злілася з патокам штодзённага жыцця гарадскіх вуліц.

Помнік збудаваны на плошчы ля галоўнай магістралі горада, непадалёк ад спуску да Дзвіны. Ён аднолькава добра ўспрымаецца і з плошчы, і з бульвара, асабліва выразны яго сілует на фоне неба. Месца ўстаноўкі помніка абумоўлена гістарычна. Бульвар — асноўная магістраль горада — старажытны гандлёвы шлях. Важна і блізкасць Дзвіны. Яна сама асаціруецца з вобразам старажытнага горада. Удала выбраны мастакамі матэрыял — бронза. Менавіта гэты класічны скульптурны матэрыял дазволіў аўтарам манумента дабіцца прадзівасці вобраза, яго пера-

карысталі прыём кантраста. Знешняя стыпка фігуры кантрастуе з унутраным рухам, характарам, энергіяй Скарыны. Мяккая мадэліроўка фігуры, плаўныя лініі спадаючых склад адзення кантрастны строгім вертыкальным лініям прамавугольнага пастамента. Аднак гэтыя кантрасты не з'яўляюцца самазтай, яны толькі дапамагаюць раскрыццю вялікага ўнутранага зместу і значнасці вобраза. Сіла гэтага таора ў апалядальнасці і ў канкрэтнасці вобраза, у жывой сувязі з рэчаіснасцю.

Помнік Г. Скарыне ў Полацку, створаны І. Глебавым сумесна з А. Заспідка і В. Марокіным, прыкметная вежа на шляху развіцця беларускага манументальнага мастацтва.

Ф. ВАЛАДЗЬКО.

ПРА СКУЛЬПТАРАЎ І СКУЛЬПТУРУ

У магазіны Мінска паступіў вучэбны дапаможнік «Станковая скульптура. Пяніцце аб жанрах» (пад рэдакцыяй Г. І. Мурамцава і М. І. Крукоўскага, выдавецтва «Вышэйшая школа»). Яго з цікавасцю і карысцю для сябе прачытаюць не толькі студэнты-скульптары, але і шырокая публіка. Багата ілюстраваная і добра выдзеленая кніга ўзнімае мала распрацаванае, але даўно наспелае пытанне пра спецыфіку відаў і жанраў скульптуры.

У даступнай форме аўтар — І. Елатамцава — падае асноўныя палажэнні марксісцка-ленінскай эстэтыкі пра спецыфіку мастацтва і падмацоўвае іх прыкладамі з гісторыі замежнай, рускай і савецкай скульптуры.

У кнізе жанры скульптуры звязваюцца з іншымі відамі і жанрамі мастацтва, папярэючы ўяўленне пра іх і прымушаючы чытача саўдзельнічаць у размове. Разам з тым, паслядоўна напрамак думкі аўтара пастаянна трымае ў рамках сур'ёзнай размовы.

Асабліва важнай рысай выдання з'яўляецца тое, што яно дапамагае зразумець сутнасць мастацтва, пяніцце відаў і жанраў, паказвае значэнне мастацтва ў жыцці чалавека. Так, напамінаючы, што «пра добрую скульптурную форму нярэдка гавораць, што яна музыка», аўтар падкрэслівае, што «таленавітыя творы, захапляючы даस्कандласцю, адначасова замацоўваюць веданне пра людзей» вучачь чалавечнасці. У сувязі з гэтым вельмі пераканаўча гучаць словы пра тое, што «мастакі розных поглядаў і творчай індывідуальнасці па-рознаму адказвалі на пытанне «які

ён, чалавек XX стагоддзя», але былі аднадушны ў сівярджэнні, што наш сучаснік незвычайна складаны». Мае рацыю аўтар, калі гаворыць, што «змястоўна і ярка расказалі пра сучаснікаў тых майстры, якімі кіравала глыбокая любоў да людзей і шчырая зацікаўленасць у іх лёсе».

У раздзеле пра жанравыя асаблівасці савецкай станковай скульптуры даецца разгорнутая характарыстыка развіцця скульптуры з першых гадоў рэвалюцыі да нашых дзён. Падкрэсліваецца, што рускай савецкай скульптуры належала выдучая роля ў засваенні рэвалюцыйнай тэматыкі і ўдасканаленні майстэрства. Разам з тым паказваецца важны ўклад у агульную мастацкую скарбніцу майстроў Савецкай Беларусі, даецца аналіз іх лепшых твораў.

У развіцці партрэтнага мастацтва выдатная роля належыць народнаму мастаку СССР, правадзейнаму члену Акадэміі мастацтваў СССР, лаўрэату Дзяржаўных прэмій З. І. Азгуру. У кнізе адзначаецца, што яго «станковы партрэт набліжаецца да манументальнага». Цікава расказана пра асаблівасці партрэта Героя Савецкага Саюза М. Гастэлы работы А. Бембеля, пра вобраз выдатнага беларускага асветніка Г. Скарыны работы А. К. Глебава, пра аблічча савецкага воіна ў кампазіцыі С. І. Селіханова «Вызваленне».

Творчасць майстроў старэйшага пакалення ставіцца ў прыклад маладым скульптарам, якія інтэнсіўным прытокам улівваюцца ў беларускую

скульптуру. Разбор агульных рыс развіцця жанру герайчнага партрэта, распрацоўка тэмы ваеннага і працоўнага героя дае чытачу паняцце аб вартасцях беларускай школы скульптуры. Арганічна ўплываецца ў расказ аналіз твораў скульптараў новага пакалення: Л. Гумілеўскага, В. Палічука, А. Заспідкага. Найўнасць рыс манументальнасці ў скульптуры Г. Мурамцава «Ураджай» падкрэслівае іх тыповасць для твораў грамадзянскага зместу. Аўтар адзначае, што важны ўклад у нацыянальную партрэтную скульптуру ўнеслі Г. Мурамцаў, С. Вакар, А. Анкейчык, І. Міско і іншыя.

У невялікім па аб'ёму тэксе кнігі аўтар пазбягае павучальнасці, якая непазбежна спрашчае размову. Абмалёваючы характэрныя прыкметы жанраў, І. Елатамцава пастаянна падкрэслівае іх зменлівасць і, не прэтэндуючы на паўнату і канчатковасць меркаванняў, прымушае больш пільна ўглядацца ў прадмет.

Думаецца, што такі падыход адпавядае мэтам і задачам навукова-метадычнай літаратуры. А сувязь мастацкага аналізу твораў з асаблівасцямі розных эпох, умее тлумачэнне некаторых мастацтвазнаўчых тэрмінаў робіць дапаможнік цікавым шырокаму чытачу.

Хочацца таксама адзначыць высокую якасць паліграфіі. Выразнасць ілюстрацый зрабіла яе раўнацэннай з тэкстам. Такая дапамога вучэбнай рабоце вельмі радуе.

Ф. ЛЕЙТМАН,
мастацтвазнаўца, выкладчык Мінскага мастацкага вучылішча імя А. К. Глебава.

ЧАСОПІСЫ ў КАСТРЫЧНІКУ ПОЛЬМЯ

Нумар адкрываецца падборкай вершаў К. Камейшы. А. Кулакоўскі выступае з апавяданнем «Шасцітка». Друкуюцца таксама вершы Э. Агняцвет, апавесць А. Марціновіча «Травінка і камень».

«Матчына жыта» — паэма М. Ароўкі, «Сумёт» — апавяданне М. Парахневіча, змешчаны вершы М. Аўрамчыка, Л. Тарасюк, М. Сабалеўскага.

«Эргата Альба» — назва нарыса С. Паўлава. Публіцыстыка прадстаўлена артыкулам Л. Дзяўкова «Умацоўваць сацыялістычную законнасць».

Пад рубрыкай «Мастацтва» — артыкул А. Ліса «Над светлай крыніцай».

Праблемам крытыкі прысвячаецца артыкул В. Каваленкі «Гісторыя і сучаснасць у крытыцы». А. Сямёнава напісала штрыхі да літаратурнага партрэта А. Вярцінскага — «Высокае неба». Выступленне В. Вітні называецца «Выхаванне слоў». Усе гэтыя матэрыялы змешчаны пад рубрыкай «Крытыка і літаратуразнаўства».

В. Рагойша разглядае дзюхатомную анталогію «Украінская савецкая паэзія» — «Зацікаўлена, дбайна, з любоўю»; В. Івашчанка піша пра раман у навалях Б. Сачанкі «Чужое неба».

«Кніга, пражытал аўтарам...»; Г. Шупеняна дзеліцца ўражаннямі ад «Абразіў» Ф. Янкоўскага — «З любоўцю да чалавека і яго слова»; С. Гаўрусёў аналізуе зборнік вершаў Д. Бічэль-Загнетавай «Ты — гэта ты» — «Без зніжання мерак»; Г. Сіненка — даследаванне А. Матрунёнкі «Псіхалагічны аналіз і станаўленне беларускага рамана» — «Ад вытокаў беларускага рамана».

Друкуюцца таксама рэцэнзіі І. Барысава, К. Дамарада, Дам. Жмуруўскага на чацвёрты

том «Гісторыі Беларускай ССР. Беларусь напярэдадні і ў гады Вялікай Айчыннай вайны Савецкага Саюза (1938—1945 гг.)» — «Летапіс герайчнай эпохі».

БЕЛАРУСЬ

На першай старонцы — фотарэпартаж «У дні перадзеньняў». «Мы і зямля планеты» — артыкул дацэнты, кандыдата філасофскіх навук В. Новакава. З новымі вершамі выступае народны паэт Беларусі П. Броўка. Пад рубрыкай «Беларусь сацыялістычная» змешчаны матэрыялы М. Сталёва з Віцебскага заводу заточных станкоў, Друкуюцца новыя творы А. Кулакоўскага, Ул. Маньвіча, А. Эвентова, В. Зуба, А. Бялевіча.

Да Дзён польскай літаратуры ў БССР змешчана апавяданне Я. Івашкевіча, абразок Т. Канвіцкага ў перакладах М. Татура і Я. Брыль; апавяданні-мініятуры Я. Адамскага (пераклад Я. Скрыгані), вершы С. Місакіўскага, І. Сімірыцкага, Б. Драздоўскага, М. Канановіча (пераклад М. Танка).

«Адмірал з Палесся» — нарыс Л. Хахаліна.

Новыя кнігі, якія выйшлі ў рэспубліканскіх выдавецтвах, рэцэнзуюць Ул. Мехай, Б. Зубкоўскі, Т. Паўлаў, Б. Улянінча.

Да 160-годдзя з дня нараджэння Э. Паўчына яго вершы «Жан бядняк» пераклаў С. Шушкевіч. У сувязі з юбілеем Э. Агняцвет пра яго творчасць расказвае В. Каваленка ў нататцы «Вахта сціплага верша».

М. Модэль піша пра лаўрэата Дзяржаўнай прэміі ССР, народную артыстку БССР А. Нікалаву — «Выдатны мастак танца».

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯ «ЛІТАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«ПРЫКРАЯ НЯЎВАЖЛІВАСЦЬ»

Пад такім загалоўкам была надрукавана рэвална настаяніца Ул. Томкі ў № 24 за 11 чэрвеня г. г., у якой ішла гаворка аб памылках, дапушчаных у кнізе В. Анціпава «Нары Беларусі». Галоўны рэдактар выдавецтва «Ураджай» Л. С. Варанецкая піша, што рэдактар Е. Мішаніна, якая рыхтавала кнігу ў свет, атрымала спажанне.

Пры перавыданні кнігі «Нары Беларусі» крытычныя заўвагі газеты «Літаратура і мастацтва» будуць удзячны.

атмасферу, у якой нараджаецца яго сатырычны твор. Гэтыя старонкі арганізуюць прастору сцэны і практычна паідаюць яе вольнай для пабудовы мізансцэны. Белы колер заўважна сцэну. Белыя старонкі бланкота — экран. Белая мэля. І — чорныя душы тых персанажаў камедыі, якія ўсталяюць у канфлікт з гэтай белай, плямяць яе сваім дотыкам, сваім ценем. Мы як быццам трапляем у клініку-лабараторыю, дзе Язва на вачах у гледачоў прапарыруе сваіх «героў».

Спектакль, як і п'еса К. Крапівы, пачынаецца з пралога.

Яшчэ не адкрыты бланкот. З глыбіні сцэны, крыху накульгваючы, выходзіць Язва. Ён пачынае спрэчку з п'эстам Праменным, які рас-

Клаваю, якіх рэжысёр выводзіць з залы; нібы вырываючы гэту пару з натоўпу. І думка аб іх прыдатнасці для сатыры прыходзіць пасля таго, як драматург Язва знайшоў выкінуты Жлуктам ваенны білет.

— Я — аўтар камедыі, — часта падкрэслівае Язва.

І падкрэслівае не дзеля прыгожага слоўца. Гэта тлумачэнне яго пазіцыі, яго адносінаў да падзей. Ён увесь час нібы прыспешвае іх бег, бо яму, пісьменніку-грамадзяніну, крыўдна і абразліва назіраць за дзейнасцю «мілага» суседа. Язва ўвесь час знаходзіцца ў канфлікце са Жлуктам, тонка і іранічна

сікамі. Беглы загадчык гаспадаркі адной з устаноў, Жлукта «ператвараецца» ў... творчага дзеля Чарскага.

Герой Ул. Мішчанчука сляшаецца, нервуецца, яму не дэрпіцца ўладкавацца, узяцца за справу. І гэты псіхалагічна дакладна перадае стан Жлукты. Але свае жыццёвыя прынцыпы ён выкладае Клаве ўсё ж спаваля, грунтоўна і паўстае перад намі ў сапраўдным мязготным «бляску».

Нават Клава, ролю якой выконвае Л. Дзяменцьева, нібы па-новаму глянула на мужа, жахнулася ад яго слоў. Праўда, гэта не перашкодзіла ёй старанна дапа-

лістам, амаль абыякавым да лёсу «свайёй» гераіні.

Затое артыстка Л. Дзяменцьева вядзе сваю ролю з гранічнаю шчырасцю. Клава па-сапраўднаму страшна ад рэальнай перспектывы, намаляванай драматургам. Але яна, даволі спешчаная і легкадумная жанчына, нязвычайна да працы, не ўмее доўга сумаваць. З'явіўся Праменны, і Клава ўраз забылася на слёзы — ёй хочацца слухаць яго вершы. У гэтым, бадай, уся Клава, якую яе іграе Л. Дзяменцьева, іграе цікава і каларытна, з сатырычным адценнем. Гэтая Клава выступае саюзніцай Жлукты, які «купіў» яе дабрабытам, сытуацыя. Праўда, дзесьці глыбока ў душы дрэмле ў яе мара аб іншым, сапраўды прыгожым жыцці. Можна, таму яна і цягнецца да Праменнага, сцэну «спакуювання» якой актрыса і артыст Ул. Мышко вядуць вельмі натуральна і смешна. Тут Клава — сама непасрэднасць, ды з гэтай непасрэднасцю хаваецца хітрасць па-свойму разумнай маладой жанчыны.

Усім не адзначаная гэтая гераіня! Праз некаторы час, калі Клава ў ролі гэтай гаспадаркі разам са Жлуктам сустракае Канягіна і дапамагае споймаць яго, здаецца, перад намі іншая жанчына, зусім не тая, што закахана ў п'эста.

А як жа стаў намеснік старшыні гарвыканкома Канягін кліентам Жлукты?

Ролю Канягіна выконваюць артысты Ю. Нікіцін і В. Смачнёў.

Неадукаванасць і стомленасць — вось што іграе В. Смачнёў. Яго Канягін — недарэлі чалавек, які баіцца зрабіць нешта не так, нешта не тое. Ён, калі можна сказаць, аднапланавы, маларухомы. І Жлукту сустраў стомлена, наабыццёвы ўсяго яму толькі таму, што баіўся памыліцца... Нават тое, што для Жлукты ён кліент, а не госяць. Канягін Смачнёва ўспрымае хоць і пакрыўджана, але не да канца ўсведамляючы ганебнасць становішча.

Канягін у Ю. Нікіціна больш багаты на лухонны адценні персанаж. Так, неадукаваны, стомлены чалавек. Але ён вельмі баіцца паказаць сваю неадкаванасць і абмежаваны правінцыялізм. Пачуўшы ад сакратаркі, ролю якой вельмі каларытна выконвае С. Фяцісава, што ў прыёмнай чакае «чалавек з Масквы», Канягін ажывае, мяняецца. Як шчыра радуецца ён згадчыку, што прыехаў «п'яменнік» Луначарскага! І галоўнае, што канчаткова завявала давер'е Канягіна, — прыгожая запальнічка, якую

КРАПІВА СМЯЕЦЦА, КРАПІВА ВЫКРЫВАЕ

Камедыя «Мілы чалавек» у Гродзенскім абласным драматычным тэатры

ГЭТАЯ камедыя зноў вярнулася на сцэну. Вярнулася праз тры дзесяцігоддзі пасля яе першай пастаноўкі. Водгукі гледачоў новага спектакля, жывая і зацікаўленая рэакцыя залы радуецца усіх наклонікаў таленту Кандрата Крапівы. І гродзенцы заслугоўваюць добрага слова за тое, што яны паверылі ў сучаснасць драматургічнага твора. Рэжысёр Ул. Караткевіч захаваў публіцыстычнасць п'есы, гранічную канцэнтраванасць дзеі; ён свядома адмовіўся ад усяго другараднага, пабочнага, што адцягвала б увагу ад выяўлення галоўнай думкі. У суладдзі з рэжысёрам выступае і мастак Л. Трубяцкая.

...Герой п'есы — драматург Язва — гаспадар сцэнічнай пляцоўкі, на якой дзейнічаюць персанажы яго камедыі. Арганічны ў сцэнаграфіі влізны бланкот, што знаходзіцца ў цэнтры круга. Гэты бланкот мае і вобразнае, і функцыянальнае значэнне: з-за яго будзе выходзіць на сцэну персанажы камедыі, а на яго старонках узнікнуць новыя месцы дзеяння п'есы, якую на нашых вачах піша Язва. Напачатку няўтульны пакой Жлукты, затым — кабінет Канягіна, гарадскі сад, новыя шыйноўныя апартаменты Жлукты... Усё пададзена лёгкім штрыхом, нібы гэта беглыя замалёўкі, зробленыя драматургам. Таксама, як і бясконцыя старонкі бланкота, што па ходу стварэння камедыі спускаюцца на штанкетах на першым плане і ў глыбіні сцэны. Мы нібы бачым творчы працэс, таропкія запісы. Шаржы на персанажаў п'есы Язвы добра перадаюць

чараваўся ў сатыры і вырашыў перайсці на лірыку. І вонкава гэта зусім розныя людзі. Язва, нават звольнены ў запас, застаецца салдатам, не расстаецца з гімнасцёркаю і шынялём. Праменны — блізаруні, у акуларах, апрануты ў доўгую блузу і берет, — зусім цывільны чалавек. У нечым далікатны, нясмелы, ён сапраўды баіцца крытыкаваць каго-небудзь, бо кожны «чалавек саевенкі» можа пакрыўдзіцца. А Язvu гэта не палюхае, ён бачыць недахопы і пачынае займацца «няўдзячным жанрам» — сатырай.

Мы бачым, як пільна сочыць Язва за Жлуктам і

здзекуецца з яго. І канфлікт гэты — у супрацьлегласці іх жыццёвых прынцыпаў.

У Жлукце, якім яго іграе артыст Ул. Мішчанчук, ёсць нешта ад Гарлахвацкага і Зёлкіна. Ён можа быць розным: ліслівым, ветлівым, гатовым да паслугі (рысы Зёлкіна), ён жа імгненна, калі мяняецца сітуацыя, можа стаць грозным, непрыступным, гаспадаром становішча (рысы Гарлахвацкага). Хамелеон! Вытанчана і дасканалы вывучыў ён навуку двудушша. Артыст паказвае багаты арсенал сродкаў, з дапамогаю якіх яго Жлукта пляце сваё павуцінне, становіцца «неабходным» усім чалавекам, «мілым»!

Пры першым сваім з'яўленні, калі ён разам з Клаваю, цяжка нагруканым клункамі, несліся праз усю залу займаць асобны пакойчык, перад намі быў Жлукта — нібыта ахвяра вайны. Невысокі, апрануты ў старое пацёртае паліто, у старых стаптаных ботах. На шыі, нібы вярхоўка, закручаны нейкі шалік. І ў Клавы, захутанай у старую хустку, не лепшы, такі ж несамавіты выгляд. Аддыхаліся, скінулі рызкі. І стала зразумелым, што гэта быў маскарад, выкліканы імкненнем зліцца з эвакуіраванымі, абудзіць спагаду да сябе. Маску «ахвяры вайны» Жлукта носіць добра, але яна прынесла яму малую выгоду — невялікі пакойчык. І тады ён паспешна вымае з чамадана светлы, элегантны гарнітур, чаравікі, капялюш, гальштук-бабачку: усё неабходнае для новай ігры. На вачах мяняецца гэты чалавек з бакенбардамі і ву-

магаць Жлукту ў яго рэпетыцыі першага візіта да начальства. Цікава праводзяць артысты гэтую «прымерку» Жлуктам розных масак. І зноў перад намі то «скалечаны вайною» чалавек, то важны прыезджык — «нешта такое гэтакае»...

...Жлукта адчыніў дзверы кабінета Канягіна, уваходзіць са страхам, а выходзіць адтуль агрылены, упэўнены ў сваёй будучыні. Стаўшы ўжо Чарскім, Жлукта — Мішчанчук набывае шырыню жэстаў. Своеасабліва цыпер у яго і паходка: ён спачатку нібы выходзіць на старт, выбірае кірунак і потым упэўнена шыве да мэты. Са сваімі кліентамі Жлукта звычайна вельмі «мілы». Праўда, не заўсёды. Вось ён даганяе загадчыка склада і нібы скінуўшы маску, хапае бульдожаў хватаю, не адпускае, пакуль той не паабячае пашукаць для яго каньліку. Загадчык склада ў поўнай уладзе Жлукты, і калі пайшоў, не развітаўшыся, то быў спынены грозным воплічам. Яго руку Жлукта не выпускае, пакуль кліент не ўсміхнуўся яму — не яшчэ збытанна і прыніжана, нібы прасячы прабачэння... Вось як умее Жлукта падавіць «праэтэст»!

Ролю Язвы рэжысёр даручыў маладому артысту Р. Прудэнку, падкрэсліўшы максімалізм гэтага персанажа, непрымырмасць да шкурніцтва махінатараў. Трэба зазначыць, выканаўца ўвогуле пераканаўча намалываў абрысы вобраза, надзяліўшы Язvu палкасю лубліцыста. Ды Язва яшчэ вядзе і складаную ігру са сваімі персанажамі, і тут Р. Прудэнку часам не хапае імправізацыйнай лёгкасці. Напрыклад, у сцэне з Клаваю Язва выглядае рацыяна-

У ролях Жлукты і Клавы Ул.

Мішчанчук і Л. Дзяменцьева.

Рыгор БАРАВІК:

«ВЫХАВАЎЧЫ ПАТЭНЦЫЯЛ СЦЭНЫ»

Спектаклем «Маладая гвардыя» паводле рамана А. Фадзеева адкрыў новы сезон Рэспубліканскі тэатр юнага гледача імя 50-годдзя камсамола Беларусі. Карэспандэнт штотыднёвіка «ЛІМ» сустраўся з галоўным рэжысёрам тэатра Рыгорам Іванавічам Баравіком і папрасіў яго падзяліцца з чытачамі творчымі планами калектыву на бліжэйшыя гады.

— Год назад на старонках «ЛІМа» я расказаў пра асноўны напрамак работы тэатра, пра ідэяна-тэматычную накіраванасць рэпертуару. І сёння магу сказаць, што галоўны крытэрыі яго фарміравання, які б даваў сцэне магчымасць уздзейнічаць на ўсе катэгорыі нашага гледача, — гэта эфектыўнасць выхавачага ўплыву. Таму такі шырокі рэпертуарны дыяпазон тэатра — ад казкі да класікі, ад гісторыка-рэвалюцыйнай тэмы да сучаснай праблематыкі. Фарміруецца афіша

і так, каб п'есы спрыялі прафесіянальнаму росту актёраў. Напрыклад, спектакль «Юнацтва бацькоў» па п'есе Б. Гарбатына мы прысвячаем 60-годдзю Кастрычніка. Будзем ствараць спецыяльны варыянт гэтай сцэнальнай п'есы пра камсамол, на якой выходзіцца не адно пакаленне моладзі, каб твор узрушыў юнакоў і праз шэсцьдзесят гадоў пасля тых векапомных дзён... З года 1977 сцэна перакіне залу ў віхуры рэвалюцыі і грамадзянскай вайны.

А вось чэхаская «Чайка»

яшчэ далей — у тых часах, калі інтэлігенцыя і перадавыя людзі толькі прадчувалі вялікія сацыяльныя зрухі ў краіне. Пры размеркаванні роляў у «Чайцы» мы выходзілі не з той класічнай тыпалогіяй, што пад уплывам МХАТа складалася як стэрэатып, а з сучасных патрабаванняў. У аўтара, між іншым, Трыгорыну яшчэ няма 35, Аркадзінай — 43, але выглядае яна на 25. Для цяперашніх гледачоў гэта мае значэнне. Не абавязкова, каб актёру, які іграе Трыгорына, было 35, Аркадзінай — 43, Ніне Зарэчнай — 18. Не, я маю на ўвазе трактоўку роляў, а значыць, і спектакля ў цэлым. Мабыць, гэта вельмі важна, што праблема, якімі жывуць героі «Чайкі», — гэта сфера інтарэсаў маладых,

асабліва, калі гаворка ідзе пра Зарэчную і Трэплева.

Аркадзіну іграюць Ю. Палосіна і Р. Маленчанка, якія добра пакажуць чэхаскую «сучасную актрысу», а такой і з'яўляецца Аркадзіна (умее заўсёды быць у цэнтры ўвагі, падтрымліваць славу сваёй актёрскай кар'еры). Ролю Трыгорына даручылі маладому актёру А. Акулічу, каб герой выглядаў сучасным па ранейшых мерках маладым чалавекам, гэтым сталічным пісьменнікам, які дзівіцца поспеху за поспехам... Ніна Зарэчная — дзяўчына апошняга дзесяцігоддзя XIX ст., а гэта былі гады актыўнай сацыяльна-палітычнай дзейнасці, пошукаў, парыванняў; таму важна, каб актрыса, якая будзе выконваць

гэтую ролю, умела б быць унутрана мэтанакіраванай, але дзіўнаватой, непадобнай на людзей свайго асяроддзя. Гэта па-акцёрску даравітая натура. Такой выканаўцай мне прыдалася С. Ніканчык — ёй і даручана роля Зарэчнай.

З XIX стагоддзя зноў у віхуры рэвалюцыі і грамадзянскай... «Міколка-паравоз» па апавесці Міхася Лынькова. Магчымасць паказаць падзеі і людзей таго часу вачмі дзіцяці, Міколка, — такая цікавая для тэатра! Глядач павінен (а спектакль мы разлічваем наставіць да 60-годдзя Вялікага Кастрычніка) сутыкнуцца нават фізічна з эпохай і героямі, апавесці. Падлетак, прышоўшы ў тэатр на гэты спектакль, павінен поўнасцю ўвайсці ў тое асяроддзе, пачынаючы, напрыклад, ад вартавых, якія будуць стаяць на варце ў фэе тэатра, ад прадметаў побыту той эпохі непасрэдна ў глядзельнай зале...

Перад канцэртамі. Артысткі Галіна Сыскова і Валянціна Слічкая.

У час перапынку.

Больш за тры тысячы канцэртаў даў Дзяржаўны народны хор БССР за гады свайго існавання. Тры тысячы! Сапраўды, трэба вельмі любіць сваю справу, быць аддадзеным ёй да канца, каб кожны раз з поўнай творчай аддачай, як бы наава ўзаскрашаць перад глядачом шэдэўры песеннага і танцавальнага мастацтва.

За гэтай, здавалася б, легкасцю стаіць вялікая, карпатлівая праца, дзе яшчэ і яшчэ раз адточваецца кожная ньюансіроўка твора.

Выдатныя таленты вырастаюць народны хор. І што цікава — на змену ветэранам сюды прыходзіць папаяненне з мастацкай самадзейнасці, якая з год у год набывае ў нашай рэсп.

публіцы небывалы размах. Былым калгасніцам — Марыі Адамейка і Ганне Аўдзееўка, былому шафэру — Уладзіміру Кавальчуку прысвоена званне заслужаных артыстаў БССР. Такіх жа званняў былі ўдасцелены Валянціна Антонава і Валянціна Марозова, якія пачалі свой творчы шлях яшчэ ў школьнай мастацкай самадзей-

насці. Дзяржаўны народны хор БССР дагэтуль справядліва зываюць з імем народнага артыста СССР Генадзя Іванавіча Цітовіча, які быў яго стваральнікам і мастацкім кіраўніком на працягу многіх гадоў. Генадзь Іванавіч — тонкі знаўца народнага фальклору, выдатны яго збіральнік і інтэрпрэтатар.

галенавіты музыкант — шмат зрабіў, каб калектыў выйшаў на арбіту высокага мастацтва. Так, з гэтай арбіты далёка відаць. Канцэрты ў гарадах і вёсках рэспублікі, краіны, гасцаролі ў Польшчы, Румыніі, Францыі, Фінляндыі, Венгрыі... І ўсёды захапляючы прыём, гарачае адабрэнне, бурныя апладысменты.

ПРАБЛЕМЫ, МЕРКАВАННІ, РОЗДУМ

БІАГРАФІЯ вакальна-інструментальнага ансамбля «Кацюша» пачалася чатыры гады назад у Акруговым Доме афіцэраў. Я памяню, з якім імпульсам, энтузіязмам дзялячаты — удзельніцы ансамбля — рэжысравалі сваю першую праграму. Потым была прэм'ера ў Вялікай тэатральнай зале. Калектыў спадабаўся. Аўтарытэтнае журы, у якое ўваходзілі кампазітары, хормайстры, прафесіянальны выканаўцы, адзначыла самабытнасць, арыгінальнасць ансамбля, уласны творчы пошук.

Неўзабаве слава «Кацюшы» пераступіла межы Мінска, Чырванасцяжнай Беларускай ваеннай акругі. Ансамбль здабыў нямала дыпламаў, ганаровых граматаў, прызоў.

Трэба сказаць, што кіраўніцтва Акруговага Дома афіцэраў шмат зрабіла для «Кацюшы». Выдатныя інструменты, добрыя касцюмы — усё было да паслуг удзельніц калектыву.

Але... Так, тут, на жаль, нам давядзецца ўжыць сакраментальнае «але». Мастацкага кіраўніка «Кацюшы» Ю. Ламброзу напаткала небяспечная «зоркавал» хвароба. Прыпеўшы ўсю славу сабе (ля вытокаў ансамбля, дарэчы, стаў Ул. Кофман — яго першы мастацкі кіраўнік, і саміх вакальна-інструментальнага Дома М. Рогоў), ён пачаў набіваць сабе пану, дыктаваць свае ўмовы. То Ламброза не хацеў ехаць з канцэртамі ў падраздзяленні, то патрабаваў тэрмінова дастаць менавіта ім партыю ўзмацняльную апаратуру, то яго асабістыя планы не супадалі з планами АДА. Далей-болей, кіраўнік ансамбля пачаў паогул адмахвацца ад удзелу ў любых мерапрыемствах Дома афіцэраў.

Кульмінацыя наступіла 9 мая гэтага года, калі ансамбль павінен быў выступіць на святочным «Агеньчыку» перад ветэранамі вайны, ваеннаслужачымі, членамі іх сем'яў. Павінен быў і не выступіць. Сабраўшы дзяўчат, Ю. Ламброза загадаў ім не ўдзельнічаць у канцэрте.

Як потым стала вядома, кіраўнік перад гэтым веў закупленыя перагаворы з дырэктарам Палаца культуры камвольнага камбіната аб пераходзе ансамбля туды. Дырэктар палаца А. Аліев яго на меснік Б. Мілешына, мастацкі кіраўнік С. Загнетаў сустрэлі ў якасці з абдымкамі, паабяцаўшы ім залатыя горы. Вось такім чынам калектыў замест Дома афіцэраў, які яго вырастаў і даў пачаць у жыццё, стаў выступаць за Палац культуры камвольшчыкаў.

Мы гутарылі з кіраўнікамі палаца. Пазіцыя іх больш чым дзіўная.

— Мы разумеем незадаволенасць Акруговага Дома афіцэраў, — сказаў С. Загнетаў, — але што зробіш? Значыць, работнікі АДА нешта ўпусцілі ў выхаваўчай рабоце з самадзейнымі артыстамі, не змаглі зацікавіць іх, стварыць для іх неабходныя ўмовы. А мы акружылі іх увагай і клопатам, далі спецыяльнае памяшканне, набылі для іх навішнюю імпартную апаратуру «Біаг» і ударную ўстаноўку «Амаці», мікрафоны венгерскай і чэхаславацкай вытворчасці, выдатныя струнныя інструменты; бас і рытм-гітары, уявілі дадаткова ў аркестравую групу габой і цым-

балы. Хутка атрымаем імпартны электраарган і камплект галасавой апаратуры. Будзем рабіць усё магчымае, каб ад нас калектыў нікуды не пайшоў.

Аўтар гэтых радкоў сустраўся і гутарыў і з Б. Мілешыным.

— Мне, як і дырэктару

клад. Быў у нас цымбальны аркестр, іграла ў ім 50 чалавек. А потым раптам закаршылі кіраўнік, педагог Беларускага кансерваторыі А. Берын. І падаў заяву на звальненне. Пайшоў Берын і павёў за сабою калектыў. Цяпер ён выступае ў Доме культуры ўпраўлення бытавога абслу-

не заўважылі тых заганных тэндэнцый, натуралі Ламброзу. І вось вынік.

Цяпер аб кіраўніках Палаца культуры камвольшчыкаў. Практыка, якой яны трымаюцца, ставіць справу развіцця мастацкай самадзейнасці з ног на галаву. Кожнаму зразумела, што задача ўстановы

САМАДЗЕЙНЫЯ ВАНДРОЎНІКІ

Аліеву. — сказаў Барыс Дзмітрыевіч, — было вядома аб тым, што рыхтаваўся пераход ансамбля «Кацюша» да нас. Калектыў мы добра ведалі і па водгукх друку, і па інфармацыі Ю. Ламброзы. Таму і не сталі пераціць супраць яго пераходу да нас. Пастараемся зрабіць так, каб калектыў не страціў сваёй былой славы але памножыў яе, заваяваў званне народнага. А што датычыць крыўды Дома афіцэраў, то няхай крыўдуе сам на сябе...

Манагор Мілешына быў досці, але варта яго прывесці цалкам.

— У свой час я быў дырэктарам Палаца культуры Беларускага профса. Ну, і што ж вы думаеце? Ад нас пастаянна адны ўцякалі, іншыя прыходзілі. Тое ж самае і тут, у камвольшчыкаў. Быў у нас, скажам, вакальна-інструментальны ансамбль «Шпакі», даволі-такі прыстойны і папулярны калектыў, часта ездзіў з канцэртамі па рэспубліцы і за яе межы. Спадабаліся «Шпакі» калегам на МТЗ, яны ўзялі ды і перамянілі гэты калектыў да сябе, паабяцалі ім больш выгодныя ўмовы. І пайшлі нашы «Шпакі» да трактарабудавнікоў. Або вось другі пры-

гоўвання насельніцтва Мінгарвыканкома. Значыцца, дырэктар гэтага ДК, калі змог, як гаворыцца, нас абскакаць і перацягнуць калектыў на свой бок.

І ўвогуле, хто, калі і дзе пастанаўзіў, што самадзейнасць павінна базіравацца, камплектавацца толькі за кошт кадрў лужнага прадпрыемства або ўстановы? Гэта — пустая выдумка чалавека, які не ведае спецыфікі мастацкай самадзейнасці...

Што ж, можна падзякаваць Б. Мілешыну за шчырасць. Хаця шчырасць такая мяжуе з цынзізмам. І ўсё гэта не так бяскрыўда, як яму здаецца (ці, можа, толькі робіць выгляд?). Сама прырода мастацкай самадзейнасці вымагае чыстай адносін да сябе. Прэм'ерства, пагоня за славай, нецярпімыя ў прафесіянальным мастацтве, тым больш абуральныя сярод аматараў. Парушаюцца асноўныя прынцыпы развіцця самадзейнасці: масавасць, эстэтычнае выхаванне, высокая культура, нарэшце, гошар за сваё прадпрыемства.

Мы далёкія ад думкі ўпаваць ва ўсім дзяўчат з ансамбля «Кацюша». Відаць, сапраўды, у АДА своечасова

культуры таго ці іншага прадпрыемства — трымаць у арбіце менавіта сваіх працаўнікоў. Калі ласка, вось ваша шырокае поле дзейнасці, шукайце таленты, арганізуйце, выхоўвайце іх. Менавіта, гэтым і трэба ўзнімаць прэстыж клуба, Палаца культуры.

Але, мабыць, сямутаму больш да спадобы ісці іншым шляхам — вербаваць з боку таленты, нават цэлыя калектывы.

У дадзеным выпадку не зусім зразумелая пазіцыя дырэктары і грамадскіх арганізацый Мінскага камвольнага камбіната. Метады і прыёмы, якімі Палац культуры «развівае» мастацкую самадзейнасць, павінны былі даўно атрымаць належную апянку.

Калі ж гаворыць пра саміх перабегчыкаў, дык хочацца спытаць: пагурсючы ім, каго мы выхоўваем, — аматараў мастацтва ці лаўцоў удачы?

На жаль, выпадак, пра які мы расказалі, — не прыкрае выключэнне. «Запрашаць варагаў» — увайшло ў практыку работы некаторых устаноў культуры. І самае небяспечнае — гэта імкненне легалізаваць такую практыку, зрабіць нормай.

Я. МАЛЫ.

Каго пакіне спакойным беларускі танец «Бульба!»

Выступае заслужаная артыстка БССР Марыя Адамейка. Акампаніруе баяніст Вячаслаў Шэйкін.

Вось так, у выглядзе часцінкі беларускага арнаменту вырашылі сфатаграфавалі артысты ансамбля.

У 1955 годзе ансамбль прымаў удзел у II Дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве, на VI Сусветным фестывалі дэмакратычнай моладзі і студэнтаў у сталіцы нашай Радзімы, жаночая група хору была ўзнагароджана залатымі медалямі.
*А вось яшчэ вехі калектыву, 1967 і 1970 гады. Дыпламы і

ступені на ўсесаюзных аглядах — конкурсах. 1969 год. На IX Міжнародным фестывалі ў Балгарыі жаночы вакальны квартэт «Купалінка» адзначаны вялікім залатым медалём. У тым жа годзе жаночая група хору ўдастоена звання лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі. 1972 год. Дыплом I ступені на свяце мас-

тацтваў народаў СССР, прысвечаным 50-годдзю Саветаў Саюза. Сваю юбілейную праграму хор паказаў у Маскве.
За дасягнутыя поспехі ў развіцці мастацтва Дзяржаўны народны хор быў узнагароджаны Ленінскай юбілейнай Ганаровай граматай ЦК КП Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета

БССР, Савета Міністраў БССР і Белсаўпрофа.
Кожны год ён знаёміць са сваім мастацтвам тысячы і тысячы працоўных. Толькі сёлета ансамбль даў 112 канцэртаў у час гастрольных паездак па гарадах і вёсках РСФСР, Прыбалтыкі і Беларусі, на якіх пабывала 15 тысяч чалавек. Ансамбль дэманструваў сваё

майстэрства перад дэлегатамі I гасцямі XXV з'езда КПСС, XXVIII з'езда Кампартыі Беларусі, на заключным канцэрце Дзён літаратуры і мастацтва Саветаў Украіны ў БССР.
Наперадзе новыя шляхі-дарогі, новыя выступленні ў славу саветаў мастацтва.
М. МІХАЙЛАУ.
Фота Ул. КРУКА.

АДНА з прыгажэйшых мясцін Мінска — Юбілейная плошча — шчодра прыбраная зелянінай. З усіх бакоў яе акружаюць адміністрацыйныя і жыллёвыя будынкі. Міма праходзіць магістраль, што злучае Ленінскі праспект з праспектамі Пушкіна, Прытыцкага... Калі ісці з боку гэтых праспектаў па вуліцы Апанаскага, то злева, у засені дрэў, будзе кінатэатр «Беларусь». Мабыць, гэта адна з прычын таго, што тут

сродкаў ад кіло выкаваны за гэты ж перыяд на 109,5 працэнта, атрымана 182 тысячы рублёў пры плане ў 166 тысяч. У параўнанні з мінулым годам аднаведлага перыяду паказчыкі намінога вышэйшыя, і гэта сведчанне таго, што работнікі кінатэатра, пачынаючы з касіра і канчаючы дырэктарам, — увесь час працуюць напружана, зладжана, пастаянна шукаюць новыя формы прыцягнення глядачоў.
У нашай размове прымае

затарская работа вядзецца толькі сярод школьнікаў. У зоне нашага абслугоўвання знаходзіцца хлебазавод № 1, шпалерная фабрыка, завод халадзільнікаў, завод ацяпляльнага абсталявання... З рознымі прадпрыемствамі заключана восем дагавораў.
— Ганна Іванаўна, вы сказалі пра абанементы, маючы на ўвазе што яны распаўсюджваюцца ў кінатэатрыях?
— Так, менавіта ў іх, кінатэатрыях, — пачынае яна.

лясцітва...
— Вы яшчэ не назвалі кіналектормі «Закоп і ты», — дапаўняе адміністратара дырэктар.
— Так, гэты кіналектормі карыстаецца асаблівай папулярнасцю ў навучэнцаў ГПТВ № 53 і тэхнікума лёгкай прамысловасці. Перад глядачамі выступаюць работнікі юстыцыі. Асабліва частым госцем і цікавым лектарам з'яўляецца пракурор М. Каракін. Мы вельмі ўдзячны таксама дацэнтву Мінскага педінстытута імя М. Горькага, кандыдату біялагічных навук В. Янушэўскаму за тое, што ён надзваіць цікава вядзе кіналектормі «Чалавек і прырода». Адным словам, мы не чакаем, пакуль да нас прыйдзе глядач. Мы шукаем яго, умяцоўваем з ім сувязі.
— Сцяпан Ціханавіч, — звяртаюся да дырэктара, — што вы можаце дадаць да сказанага?
— Ну, што можна дадаць... Работа кінатэатра шматгранная, разнастайная. Тут і шырокая рэклама, кінафестывалі, тэматычныя паказы. У факт кінатэатра пастаянна дэманструюцца дакументальныя стужкі, тысчэвчаныя XXV з'езда КПСС. Перад глядачамі выступала аднойчы яго дэлегат, брыгадзір маляроў БУ № 8 Я. І. Молчань. Перад сёансамі наладжваюцца таксама канцэрты. Тэматыка кінапаказаў розная — гэта стужкі па грамадзянскай абароне, правілах бяспекі дарожнага руху, па навукова-тэхнічнаму прагрэсу, медыцыне, барацьбе з алкагалізмам і г. д. Акрамя таго, мы заўсёды адзначаем знамянальныя даты.
— Якія фільмы дэманстраваліся ў вас з найбольшым поспехам?
— Ды многія. Сярод іх — «Воўчая зграя», «Восень»,

«Адаіная», «Афоня»... Паспех вырашаюць людзі. У нас многа перадавікоў, ветэранаў. Плённа працуюць адміністратар Ганна Іванаўна Зайцава, старшы касір Еўдакія Пятроўна Барысевіч. Мушу адзначыць, што касір — гэта не проста прадавец білетаў. Ён павінен быць прафесіянальным работнікам на сваім участку, ведаць сваіх кліентаў, карацей кажучы, — забяспечваць у кінатэатры аншлаг...
Знаёмішыся з усім гэтым і яшчэ больш пераконваешся, што ў кінатэатры праводзіцца вялікая работа з людзьмі. Дырэктар называе новыя і новыя імёны. Не называе толькі самога сябе. А нам, між іншым, вядома, што ён — «Выдатнік кінематографіі СССР», ударнік дзесятай пяцігодкі, узнагароджаны Граматамі Дзяржаўнага КСР і БССР, Мінскага гаркома КПБ, уладжвання кінафіліі... Гэты сціплы, знешне нічым непрыкметны чалавек у гады Вялікай Айчыннай вайны камандаваў партызанскім атрадам, а пасля брыгадаў на Міншчыне.

«БЕЛАРУСЬ» — НА ВЫШЫНІ

заўсёды людзі. Вабіль ён мінчан і гасцей беларускай сталіцы высокай культурай абслугоўвання, утульнасцю, ветлівасцю супрацоўнікаў да сваіх наведвальнікаў. Паглядзесьце фільм ахвотна ідуць сюды не толькі тавы, хто жыве паблізу, а і жыхары аддаленых вуліц, іншых раёнаў горада.
— У чым сакрэт такой папулярнасці? — пытаюся ў дырэктара кінатэатра С. Ц. Козанава. — І празгод, чым вы можаце пераканаць, што гэта менавіта так?
— Лічбамі, — упэўнена заяўляе Сцяпан Ціханавіч.
Лічбы ў яго, як кажуць, заўсёды пад рукамі. Яны спраўды пераканаўчыя. Назавем хось бы апошнія. На працягу дванаццаці гадоў па ўсіх паказчыках сістэматычна выконваецца дзяржаўны план. Дзесятая пяцігодка завершана восьмага лістапада, а план 1975 года — 11 снежня. У чацвёртым квартале кінатэатр заняў другое месца сярод кінатэатраў г. Мінска.
Сёлета за паўгоддзе абслужана 539 тысяч глядачоў пры плане — 486. Валавы збор

удзел адміністратар кінатэатра Г. І. Зайцава. Яе тут называюць ветэранам. І праўда, у «Беларусі» яна працуе з 1962 года, а наогул у кінасецтыве звыш дваццаці гадоў. Удзярніца дзесятай пяцігодкі. Занесена ў Кнігу гонару ўраўнення кінафіліі Мінгарвыканкома.
— Ганна Іванаўна, што вы лічыце галоўным у вашай рабоце?
— Работу з юнымі глядачамі, — адказвае адміністратар. — Яны — наш асвоены контынгент. Мы абслугоўваем некалькі школ, а ў СШ № 128 фільмы дэманструюцца непасрэдна на месцы. Апрача білетаў, загадзя распаўсюджваем абанементы. У гэтым нам дапамагаюць настаўнікі, піячэр-важатыя, гарадскі Дом піячэраў (дырэктар Т. Мартынава, выхавальніца Т. Касячынця). Хацелася б адзначыць настаўніцу сярэдняй школы № 16 Сусяну Георгіеўну Гунько, ды і многіх іншых таварышаў, якія дапамагаюць рэалізоўваць абанементы на грамадскіх пачатках...
— Не падумаіце, — заўважае дырэктар, — што аргані-

Дзякуючы ім мы праводзім арганізаваны, масавы паказ фільмаў, выкарыстоўваючы іх як важны сродак камуністычнага выхавання аўчняў, выхавання іх сетэтычных густаў. Скажам, даўно дзейнічае ў нас кіналектормі «Літаратурныя героі на экране» для розных класаў. Возьмем, напрыклад, нашых старшакласнікаў. Пачынаючы з верасня і да мая 1977 года яны паглядзяць мастацкія фільмы «Па Русі», «Прэмія», «Воўчая зграя», «Масква — Генуя», «Антымістычная трагедыя», «Як гартавалася сталь», «Шкі Дош», «Лёс чалавека» і шмат іншых. Гэта — добрая падмога ў замацаванні пройдзенага ў школе тэарэтычнага матэрыялу. Для 5—6 класаў створаны кіналектормі «Чалавек і прырода». Тут — свая спецыфіка. Справа ў тым, што, акрамя мастацкіх, дэманструюцца і дакументальныя фільмы, каб пазнаёміць дзяцей з тым, што адбываецца ў наваколным свеце. Напрыклад, па тэме «Твой жывы куток» дэманстравалася стужка «Любоў да кветак», а ў лектормі «Зялёныя пагруды» — «Школьнае

Калі мы выйшлі з кінатэатра ў сквер, Сцяпан Ціханавіч азірнуўся наўкол, прычым жэстам напярэў акулеры, сказаў:
— 15 студзеня 1962 года ў гэтым кінатэатры адбыўся першы кінасеанс. У той час ён узвышаўся над усімі дамамі, а зараз, бачыце, якія гмахі выраслі ўсюды, пяць, дзесяць, трынаццаць паверхоў заціснулі яго з усіх бакоў, — закончыў жартам дырэктар.
Не, Сцяпан Ціханавіч, не заціснулі. Дванаццаць год запар кінатэатр паспяхова выконвае свае саніялістычныя абавязальствы. І гэта таксама дастойная вышыня.
Алесь МАЦКЕВІЧ.

«ВІТАЮ БУДУЧЫНІЮ»

МІХАЙ ЛАДАНІ нарадзіўся ў 1934 годзе ў вёсцы Дэваваня. Працаваў журналістам, настаўнікам, загадваў Домам культуры. З 1964 года займаецца літаратурнай працай. Выпусціў восем паэтычных зборнікаў, у тым ліку «Пачатак шляху» (1959 г.), «Нібы птушкі» (1963 г.), «Сяло на барабане» (1967 г.), «Леніную радзіму» (1971 г.) і іншыя.

Лаўрэат літаратурнай прэміі імя Ацілы Пожэфа.

ЛЕНІН

Слова тваё,
як бацькаву кепку,
я камячу, ў руках, Ленін,
вось так жа няёмка,
як састарэлы батрак,
вылінялы ад дажджкоў капішлю.
Колькі разоў размаўлялі са мной
ад твайго імя,
у той час, калі я хацеў
пагутарыць з табой сам.
Ведаю
ты быў тым,
каго ўжо не пагутарыць наш век.
Як мне балюча,
што твой звонкі голас
я магу пачуць толькі на пласцінцы!

О, калі б ты змог,
хоць на міг, хоць на момант
вярнуцца да нас!
Кожны дзень я думаю пра цябе,
бо я ж хачу цябе бачыць
у ненабылым выглядзе.

Штодзённа я думаю аб тым,
што ты чалавек,
што жыві хаваючыся,
і ёў чорны хлеб...
Слова тваё,
як скамечаную кепку,
прыціскаю да сваіх грудзей, Ленін!
Ім я вітаю будучыню.

У СКУРАНЦЫ

Мы кожны дзень схіляемся перад
табою
спацэлым і змораным цэлам,
каб ты прайшла лёгкай хадой
перад намі!
Мы не балбочам пра цябе абы-што,
як тыя вершальцы,
для якіх ты чарговая магчымасць
каб зрабіць бізнес.
Зараз,
калі я крычу імя тваё, Мір, —
я бачу цябе — жанчыну
з бліскучым цэлам, не ў шаўнах.

Ты не сядзіш фанабэрыста
у буржуазным будуары,
ты не ззяеш у цудоўным салоне,
не расклеяваеш лістоўкі
ў прыгодах нашых,
якія смярдзяць кіслыняй.
На тваёй далоні
не палахлівы голуб,
а насуплены байцоўскі сокал!

Укрываючы, ты выхавала нас,
цудоўная санітарка!
Паміж баямі ў зацішку
расказвала нам
не пра буржуазныя пяхоты,
і не аб прыёмах, дзе ў твой гонар
глянцуюць пазножкі.
Калі ты спявала, —
з вуснаў лілася не калядная хвала,
а Марсельеза і Інтэрнацыянал,
за пазухай быў кінжал,
а не які-небудзь паршывы крыжык,
які выглядаў адтуль нясмела.

У скуранцы
я бачу цябе стройная жанчына —
МІР!
Мы кожны дзень схіляемся перад
табой
спацэльнымі постацямі.
каб прайшла ты лёгкай ступой
перад намі.

Перакладаў з венгерскай
М. ХВЕДАРОВІЧ.

У ПРАГРАМАХ — КЛАСІКА

Дзяржаўны сімфанічны аркестр БССР падрыхтаваў да новага канцэртнага сезона тры праграмы для аматараў класічнай музыкі. У іх гучаць творы П. Чайкоўскага, Г. Берліёза, І. Брамса, М. Глінкі і іншых выдатных кампазітараў.

Калектыў выехаў на гастролі ў Гродзенскую вобласць. Канцэрты з удзелам салістаў — народнай артысткі БССР С. Данілюк і лаўрэата міжнародных конкурсаў Р. Нодэля — пройдуць у Гродна, Бераставіцы, Мастах.

ДАЛЕКАЕ І БЛІЗКАЕ

Зборнік літаратурна-крытычных артыкулаў С. Александровіча «Людзі і кнігі» выйшаў у выдавецтве «Мастацкая літаратура». Аўтар прапануе чытачам прайсці «Па слядах Ф. Скарыны» і яго саратнікаў, даведацца, як «яны выдавалі «Гоман», пачуць «Рэха «Дудкі беларускай», прачытаць «Слова аб сябру» — расказ аб таленавітым пазце Аляксею Коршаку, які згарэў у агні вайны.

Многія раздзелы кнігі прысвечаны творчасці вядомых беларускіх пісьменнікаў, героям створаных імі кніг.

ПАДАРОЖКА У КІНАМАТОГРАФ

«Беларускі кінематограф», «Майстры савецкай камедыі» і іншыя тэмы прапануе слухачам лекторыя «Кінамастацтва нашых дзён», які пачаў працаваць у Гродна. Ён арганізаваны абласным бюро прапаганды савецкага кінамастацтва.

У рабоце лекторыя ўдзельнічаюць вядомыя кінакрытыкі, музыказнаўцы, рэжысёры і артысты.

БЕЛТА.

ныя псіхалагічныя лініі, якія паказваюць сутнасць свайго героя. Яго фізічную бездапаможнасць выканаўца бліскуча замяняў пластычнай сілай слова. Менавіта таму ў пастановацы Народнага тэатра Хіслінг Чапразава з'яўляецца не эскізам, а сапраўдным псіхалагічным партрэтам.

Адна з новых работ А. Чапразава — роля Драгіева ў п'есе Георгія Джагарова «Гэтая маленькая зямля». За бліскуча створаны вобраз акцёр удасто-

АЎТАРСКАЕ ПРАВА Ў КРАІНАХ, ЯКІЯ РАЗВІВАЮЦА

У Тунісе адбылася канферэнцыя ўрадавых экспертаў, якім даручана падрыхтаваць тыпавы законпраект аб аўтарскім праве для краін, якія развіваюцца. Яна была склікана туніскім ўрадам разам з ЮНЕСКА і Міжнародным бюро Сусветнай арганізацыі інтэлектуальнай уласнасці.

На рэгіянальных канферэнцыях па развіццю кніжнай справы, праведзеных у свой час ЮНЕСКА ў Азіі, Афрыцы і Лацінскай Амерыцы, выявілася наяўнасць няроўнавагі паміж вялікай патрэбай у кнігах і недастатковасцю іх выпуску на месцах. На нарадах спецыялістаў, якія затым адбыліся, былі намечаны меры па ліквідацыі гэтай няроўнавагі. Сярод рэкамендуемых мер віднае месца займае распрацоўка аўтарскага права як сродка заахочвання тых, хто піша кнігі і падручнікі.

Выступаючы ў Тунісе на адкрыцці канферэнцыі, намеснік генеральнага дырэктара ЮНЕСКА Жак Рыго падкрэсліў, што аўтарскае права адыгры-

вае вялікую ролю ў ажыццяўленні адстойваемых ЮНЕСКА больш шырокіх правоў чалавека, у прыватнасці, права на культуру. Права ж на культуру, — заявіў Жак Рыго, — можа стаць рэальнасцю толькі тады, калі, з аднаго боку, творчасць

будзе заахочвацца і юрыдычна абараняцца, а, з другога боку, будучы развівацца і паліглыбляцца сувязі паміж рознымі культурамі, якія складаюць аснову ўзаемаразумення і супрацоўніцтва паміж народамі.

«Новости ЮНЕСКО».

ТАЛЕНАВІТЫ ТВОРЦА

Акцёр Андрэй Чапразаў у кожнай новай сваёй ролі раскрывае новыя грані свайго таленту.

Ступіўшы на сцэну сафійскага Народнага тэатра 30 гадоў назад, Чапразаў іграў галоўным чынам камедыйныя ролі. Тады ж ён выканаў і Мэрыцью ў «Рамза і Джульеце» Шэкспіра. Гледачы і крытыкі змаглі ацаніць сілу і прыгажосць таленту маладога акцёра. Затым з'явіліся ролі марніза Пазы ў «Дон Карласе» Шылера і Сірано ў «Бержэрака ў аднайменнай трагедыі Растана, які падкрэслілі захопленне акцёра ролямі героя-рамантычнага плана. Асабліва ўздзейнічае імкненне акцёра праявіць у сваёй магі глыбей у душэўны свет сваіх герояў. Асабістая драма яго герояў дасягае трагічнага аб'яўлення, інакш яна адпавядае найбольш прагрэсіўным тэндэнцыям эпохі. Магштабнасць гэтых праблем у вобразах, створаных Андрэем Чапразавым, гаворыць аб сіле і глыбокай індывідуальнасці яго акцёрскага майстэрства.

Балгарскім гледачам цяжка ўявіць спектанлі Народнага тэатра без герояў Чапразава. Ім сыграны дзесяткі роляў. Надоўга запомніць сафісцы выкананне Чапразавым ролі Хіслінга ў п'есе Арбузава «Начная споведзь». Акцёр умела адначасова вёў дзве кантраст-

ены вышэйшай прэміі на V нацыянальным аглядзе балгарскай драмы і тэатра.

У гэтай ролі Чапразаў застаўся верны свайму мастацкаму светапогляду, свайму разуменню чалавечых узаемаадносін. Ён стварае складаны псіхалагічны партрэт свайго героя. Драгіев у выкананні Чапразава валодае гібкім розумам, але ён пазбаўлены творчых парываў, рамантычных захапленняў, стваральных пачаткаў. У гэтым героі сабраны дробныя ісціны і хлусня, якая задавальняе дробнае самалюбства, але ўсё больш аддаляючая яго ад людзей, носыбітаў новай маралі і ідэалаў.

Андрэй Чапразава па праву можна назваць з'явай у балгарскім тэатры. Створаным ім за гады работы героі-рамантычным вобразам пачынаў след у тэатральным жыцці. Добрыя, дрэнныя, карысныя або непатрэбныя — яго героі пераняўча даказалі, што належаць да гэтага странатага і шматграннага людскога свету. А такое майстэрства заўсёды было ўласціва вялікім талентам. Да іх належыць і Андрэй Чапразаў, якому нядаўна было прысуджана званне лаўрэата Дэмітраўскай прэміі — вышэйшай адзнака Балгарыі.

Н. АНТАНАСАВА.
(Сафія-прэс).

УСЯ ПРАГА... У АДНОЙ ЗАЛЕ

За паўгадзіны зрабіць прагулку па Празе — працісціся вузкімі вуліцамі, паглядзець славуцкія Градчаны і Вынаград, палюбавацца спакойнай плыню Влтавы і новабудульямі сталіцы — такое не можа прапанаваць сваім кліентам ні адна, нават самая вынаходлівая турыстычная кампанія.

Аднак такую задачу ўзялася вырашыць група пражскіх пракціроўшчыкаў, інжынераў, мастакоў-мадэляраў, якая працуе над стварэннем дакладнай копіі горада, паменшанай у 500 разоў.

— Гэты макет будзе ўяўляць больш дасканалую карціну, чым

тая, якая адкрываецца позірку з борта самалёта, — заўважае кіраўнік групы Власціміл Сліва. — Над макетам працуюць 20 чалавек. Работа нас, без перабольшвання, чакане гіганцкая. На яе спатрэбіцца 15 гадоў. На 576 квадратных метрах пэабходна размясціць дзесяткі тысяч аб'ектаў — дамоў, гістарычных помнікаў, мастоў і нават афішных тумб. Макет будзе каларовым. Дамы мы робім з поліурэтана — лёгкага і добра апрацоўваемага матэрыялу. Яны будуць пафарбаваны ў свае натуральныя колеры.

Ствараемы цяпер макет Прагі — другі. Першы — справа рук энтузіяста-архітэктара

А. Лагвейла. Гэта копія горада — адна з самых дакладных у Еўропе. Выкарыстоўваючы дрэна і клей, А. Лагвейл майстраваў свой макет 11 гадоў. Ён «зафіксаваў» горад 1830 года.

Новы макет па плошчы ў 14 разоў большы за мінулы. Яго часткі будуць перасоўнымі — горад жа хутка расце, мяняецца. Спецыялісты змогуць на ім «на практыцы» правесці свае канцэпты размяшчэння будоўляў, транспартных артэрыяў, паркаў, сквераў і г. д.

В. БЯСКРОМНЫ,
кар. ТАСС.

Прага.

Народная Рэспубліка Балгарыя. За апошнія гады актрыса Вялета Гіндзева пераканаўча раскрыла свой талент. За параўнальна кароткі перыяд яна ўзнавіла шэраг вобразаў у гарадах Русе і Сафіі. Яе герані — Маша («Крамлёўскія куранты»), Яна («Мір цесны»), Аксюша («Лес»), Кацярына («Іванастас»), Марыя («Князь») і Каця («Апошнне выпрабаванне») сыграны з высокім майстэрствам. Непадурна індывідуальна і абаяльна Вялета Гіндзева ў сваёй апошняй ролі — Яўгені ў п'есе вялікага балгарскага драматурга Івана Вазова «Эмігранты».

Фота К. САВАВОЙ.
Агенцтва «Сафія-прэс».

«Правое выхаванне школьнікаў» — так называецца перадавы артыкул газеты за 18 верасня.

На другой і трэцяй старонках надрукаваны матэрыялы пад рубрыкай «Рашэнні XXV з'езда КПСС — у жыцці!». Яны аб'яднаны агульным загаловам «Велічныя ідэі партыі данесці да кожнага школьніка». З артыкулам «У адзіным класе», «Заўсёды наперадзе», «Сілай слова», «Дастасоўна да праграмы», «Дыяпазон уплыву», «Радні з біяграфіі часу» выступаюць настаўнікі гісторыі і грамадазнаўства Мар'інагорскай сярэдняй школы № 3 В. Арлоў, настаўніца літаратуры 17-й школы г. Віцебска Т. Барысенка, настаўнік Каменскай сярэдняй школы Шчучынскага раёна Г. Елісееў, загадчык Зэльвенскага раённага метадычнага кабінета А. Сідаровіч, настаўніца Шаркоўшчынскай вясельнагадовай школы Л. Цырыяна, спецыялрэспандэнт газеты А. Бржадзіцкі.

Дно работніка лесу прысвечана вялікай падборка матэрыялаў «Фарбы роднай прыроды». Тут змешчаны замалёўкі «Казаачы сад» Я. Садоўскага, «Наша багацце» Я. Марціновіча, «Моцнае сяброўства» Л. Кацкевіча, «Справы юннатаў» Л. Чарыяскага і іншыя.

Аб дружбе беларускай і ўкраінскай літаратур гаворыцца ў артыкуле А. Мельнікава і П. Шчарбіцкага «Цудоўная традыцыя».

Нумар газеты за 22 верасня пачынаецца перадавым артыкулам «Галоўная задача партыйнай асветы». На другой старонцы пад рубрыкай «Партыйнае жыццё: пярвічная партарганізацыя» надрукавана чарговае пісьмо спецыялрэспандэнта газеты А. Куліцкага «Талент гартавання» з г. Пінска.

Пад рубрыкай «Трыбуна станоўчага вопыту» з артыкулам «З вышнімі добрага прыкладу» выступае выкладчыца рускай мовы і літаратуры Уздзенскай школы-інтэрната І. Труе.

«Кабінет навуковага камунізму» — так называецца артыкул загадчыцы кабінета навуковага камунізму і палітэканоміі Гродзенскага педагагічнага інстытута Імя Я. Купалы Т. Фядорынай.

У раздзеле «Універсітэт мовазнаўцы» выступае старшы выкладчык Мінскага педагагічнага інстытута замежных моў В. Рудкоўскі «Асцёні ў патокі слоў». Газета надрукавала нарыс М. Панасюка «Горкі аблыт», фельетон С. Свірыдава «Чаму пахмурнеюць твары?».

Мастацтва патрабуе ахвяр. Колькі сэнсу ў гэтым кароткім сказе! Ад самага ўзніслага і святлоснага да прыземленага і штодзённага. А колькі розных адценняў! І не толькі ў залежнасці ад кантэксту, але і інтанацыі, і часу, і месца. А ўсяго ж тры словы.

І біспспрэчную ісціну, і з'едліваю насмешку, і тонкую іронію гэтых слоў неаднойчы даваў адчуць Яўмену Кавалькову за свае дваццаць з хвосцінам год.

— Мастацтва патрабуе ахвяр! — чуў ён амаль штодзённа ад прафесара мастацка-тэатральнага інстытута. І ў гэтым сказе быў самы выскі і чысты сэнс. Часам не ўдавалася здаць не-

дуляў. Што зробіш? Мастацтва патрабуе ахвяр. Потым яму давалі парады: — Калі нельга твор надрукаваць, аўтару трэба адмовіць, паспачуваць і параіць. Прыкладна так: на жаль, твор слабаваты, але з яго відаць, што аўтар чалавек здольны. Чакаем новых твораў... У другі раз замест «слабаваты» можна напісаць «сыраваты». Не пішы толькі «недапечаны». Праўда, гэта ў сутнасці тое ж што і «сыраваты». Але «недапечаны» ледзь не абразы... Яўмен слухаў напаяжартлівых сяброўскіх парады, але... Жыццё ёсць жыццё. І на яго штодзённыя правы не назапасешся парад.

Тыдні праз два ў прыёмнай рэдактара Яўмен заўважыў добра знаёмы велюравы капляюш Дзеда. Прадчуваўся бора. Яўмен вырашыў перабыць яе дзе-небудзь. Ён хуценька апрануўся і пайшоў у суседняе з рэдакцыяй кафэ. А ў кабінэце рэдактара ў гэты час ішла размова: — Сядайце, шанюны, сядайце, — радасна гаварыў рэдактар. — Нешта даўно да нас не заходзіце... Спэцызюся... ужо чыталі сваё апавяданне. Цудоўна напісана. Нездарма сцвярджаюць: золата ўсёды ззяе... Дзед паглядзеў у бліскучыя шкельцы акулераў рэдактара і ўсміхнуўся: «Аўтар апавядання сапраўды варты вашай пахвалы. У вас добры густ. Але... гэта не мой твор... Хоць я і згодзен падпісаць сваё прозвішча пад ім».

— А яно там і надрукавана. — засмяяўся рэдактар. — Люблю гумарыстаў вясёлых і знаходлівых... Але, даруйце, — пасур'езнеў ён. — Нешта не вазьмею вашага чарговага жарту.

— Не, дарэчыні, гэта ў вас тут нехта памартаваў і маё прозвішча надрукаваў не пад майм апавяданнем.

— Што за жарты? Які гэта... — рэдактар не дагаварыў. Ён ўспомніў, як яму паведамілі, што атрымана апавяданне Дзеда. Ён загаліў папрыхталаш апавяданне ў чарговы нумар часопіса. Ён добра помніў і тое, як Яўмен Кавалькоў чамусьці неяк нясмела прышоў у апавяданнем. І рэдактар здагадаўся, што адбылося.

— А Яўмен хацеў заняпакоены. Прадчуванне буды не праходзіла. Але часам чаканне горш панаталіна — вырашыў ён і папрочыў у кабінет.

Рэдактар зірнуў на яго праз тоўстыя шкельцы акулераў: — Ён вясё, даражнічкі Яўмен Антонавіч, — за такіх жартаў з табой трэба было б запэжа развітацца. Але... — ён зрабіў паўзу. — сам Дзед пахваліў апавяданне, што ты падсунуў пад яго прозвішчам. Таму будзеш мець толькі створчы вымовы. А аўтару гэтага апавядання скажы, каб прыйшоў у рэдакцыю.

З кабінета рэдактара Яўмен вылеў бы на іпылах.

— Ну, які? Што вырашыў шэф? — спыталі сябры.

— Былі абставіны, якія мяняюць віну, — адказаў Яўмен. — Прыгавор канчатковы і абскарджанне выключана: строга вымова.

— Што ж, — не згаворваючыся, як бы ў адзін голас, усе казалі: — Мастацтва патрабуе ахвяр.

М. ДРУШЧЫЦ.

ФРАЗЫ

Як добра памятаць тое, што трэба забыць.

Лішнія грошы таксама знаходзяцца ў чыхіхцы руках.

Між Дон Кіхотам і Дон Жуанам ёсць нешта агульнае.

Д. НАХАМЕКЕС.

**МАСТАЦТВА
ПАТРАБУЕ
АХВЯР**

А П А В Я Д А Н Н Е

падрыхтаваны як след экзамен. Было не да сну, не да стрэч з іхканай. Трэба было зубрыць. І тады сябры гаварылі з усімі адценнямі: спахваннем, насмешкай, іроніяй: «Мастацтва патрабуе ахвяр».

Калі за тры гады вучобы Яўмен нараўне зразумеў, што ні жывапіса, ні графіка з яго не будзе, ён знайшоў такі сілы сказаць сам сабе з горкай усмешкай: «Мастацтва патрабуе ахвяр».

У першы ж дзень работы, на субседаванні, рэдактар, пабліскаваючы акулерамі, скончыў размову так: «Вядома, аддзел пісем рэдакцыі не мастацка-тэатральны інстытут. Але і гэтая работа ў некаторым сэнсе таксама мастацтва. А мастацтва патрабуе ахвяр!».

— Што гэта? — падумаў тады ён. — Няўжо ўсе гаварыліся паўтараць адно і тое ж? Ці гэты сказ прырос да мяне?

Праз год Яўмен Кавалькоў перайшоў з аддзела пісем у аддзел сатыры і гумару. Гаварышы па рабоце яму гаварылі: «Ну, цяпер ты будзеш працаваць не наогул у літаратуры, а ў яе гарачым цэху. Знаеш, як на заводзе, у кавальскім. Праўда, там за шнодныя для здароўя ўмовы даюць штодзённа па бутэльцы малака».

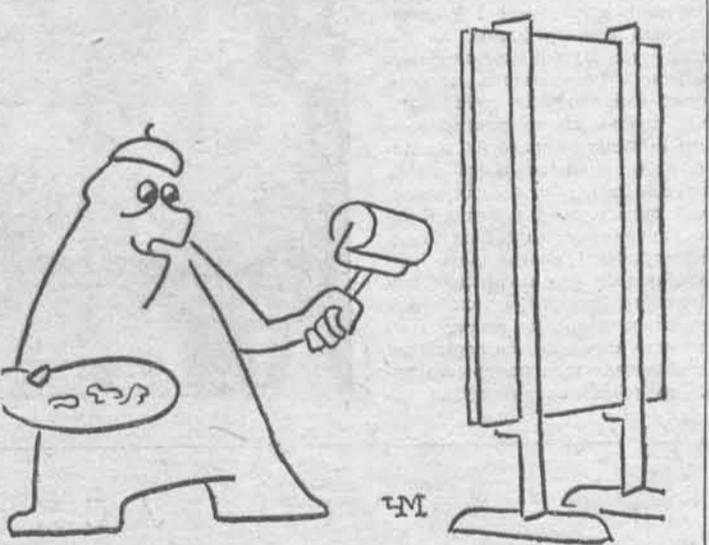
— А ў аддзеле сатыры і гумару, ты будзеш атрымліваць амаль штодзённа гузакі, — запэўніў сакратар рэдакцыі Міхась Кручкоў. — Рознага памеру: ад самых маленькіх да сапраўдных

Калі вясёлы, яснавокі малады чалавек прынёс гумарыстычнае апавяданне, Яўмен прачытаў, як кажуць, адным дыхам. Радасна ўсміхнуўся і сказаў: «Думаю, што будзе надрукавана. Пішыце яшчэ і прыносьце».

Але апавяданне не надрукавалі. У чарговы нумар часопіса было многа твораў. І рэдактар адкаваў апавяданне нікому невадомыга яшчэ аўтару. Пасля пра тое апавяданне забыліся, яно недзе згубілася. Амаль тое ж здарылася і з другім апавяданнем.

Яўмен хадзіў, як гаворыцца, сам не свой. Няёмка неяк было нават сустракацца з аўтарам. Але вясёлы, светлавалосы малады чалавек не прыйшоў больш. Трэцяе яго апавяданне прынесла паштальёнка. У стаце ў Яўмена было ўжо апавяданне вядомага гумарыста. Дзеда. Гэта не псеўданім, так усе называлі яго шанюна ў рэдакцыях.

— Што ж рабіць? — задумаўся Яўмен. Ён хацеў параіцца з сакратаром рэдакцыі Міхасём Кручковым. Гэта быў шчыры і спадаблів чалавек. Часам ён знаходзіў выйсце з зусім, здавалася б, безнадзейнага становішча. Але раптам Яўмена бы азарыла. Ён зноў ўспомніў неадчужнае: мастацтва патрабуе ахвяр... Ён узняў рэдакцыйны бланк і размашчым пачырмам напісаў вясёламу, яснавокаму аўтару: «Ваша апавяданне будзе надрукавана ў чарговым нумары часопіса».

Без слоў. Малюнак М. ЧАРЫЯСКАГА.

**Іван НЕМІРОВІЧ
УСЁ Ж ДАКАНАЎ...**

Неверагодна драматычны эпіход, дзень якога адбываецца ў кабінэце рэдактара.

РЭДАКТАР
Няўжо, скажыце, вы забылі, што ўсё гэта я ўжо чытаў. І вершай рукапіс бяскрылых Уласнаручна вам вяртаў. Вазьміце зноў... Скажы вам драма —

Не траціце сілы вы дарма. Паверце: таленту я паўграма ў вашых опусах няма. Я раю вам, відаць, не першы: У карысных справах байце час.

ГРАФАМАН
Але ж люблю складаць я вершы,

І з імі зной прыйду да вас! РЭДАКТАР

Прыходзьце. Не закрыты ж дзверы,

Ды водпуск зайтра я бяру. ГРАФАМАН

Вось добра, проста на кватэру Я вам і рукапіс прыпру! Закончу толькі цыкл санетаў. Пазмку дапішу адну. І запэўню — ўсё паэтаў За пояс лёгенька заткну!

Дык зайтра ж вы мяне чакайце,

Я у абеда прыйду якраз. РЭДАКТАР

Паслухайце!.. Хоць сорам майце!

Чазо накаць я стану вас? Такіх нахабіста яскравых. Я не магу прыняць ніяк. Мо загадаць шчэ каву Падрыхтаваць вам ці каньяк? Прадстаіць вам дачкі

Святлачу, А вы, як той Фанфан-Цыльпач, Падміргіце. І зяцем стане. Глядзіш, нахабнік-графаман? Не выйдзе! ГРАФАМАН

Позна, любіў тата: Прыпру вам рукапіс дахаты — Чытайце хоць і да зімы: Я вас прыхопляць каля самагоннага апарата.

Марына Дзімітраўна заспакоена сказала:

— Згодна. Хай выпадзе шчасце табе!

**Алесь ГРЫНЧУК
ХАЙ ВЫПАДЗЕ ШЧАСЦЕ**

— Ад каго вас ратаваць? — спакойна пытаю Марыну Дзімітраўну. — Вы радуйцеся, бо цяпер на май і шы — дрэвы на зіму, корм для каровы, свіней, трусаў, птушак, выплата падаткаў і страховак. А галоўнае: я буду плаціць штраф, калі вас прыхопляць каля самагоннага апарата.

Марына Дзімітраўна заспакоена сказала:

— Згодна. Хай выпадзе шчасце табе!

ПАЧАЛАСЯ ПАДПІСКА НА ГАЗЕТЫ І ЧАСОПІСЫ НА 1977 ГОД

Калі вы цікавіцеся беларускай літаратурай
Калі вы цікавіцеся беларускім тэатральным мастацтвам, музыкай, кіно, тэлебачаннем.
Калі вы цікавіцеся беларускім выяўленчым мастацтвам, архітэктурай
Калі вы працуеце ва ўстанове культуры—

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ НА ШТОТЫДНЁВІК

„ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА“

Падпісная цана на год — 4 руб. 20 кап.

СУСТРЭЧЫ, ПОШУКІ, АДКРЫЦЦІ.

ПРА ТЫХ, КАГО НЕ БАЧЫЦЬ
ГЛЯДАЧ

ТАНЦУЕ «РАВЕСНІК»

У ЭКСПАЗІЦЫІ СЕЛЬСКАГА МУЗЕЯ

РАЗМОВА З ЧЫТАЧАМІ

У гэтым вялікім і прыгожым высотным гмаху знаходзіцца самая маладая вышэйшая навуковая ўстанова рэспублікі — Мінскі інстытут культуры. Звыш тысячы студэнтаў — будучыя бібліятэкараў, рэжысёраў, народных тэатраў, клубных работнікаў рыхтуюць сябе да высокароднай дзейнасці на ніве культуры.

На сустрэчу з выкладчыкамі і студэнтамі інстытута прыйшлі члены рэдкалегіі штодзённіка «Літаратура і мастацтва» — народны мастак СССР Заір Азгур, прафесар, доктар мастацтвазнаўства Юлія Чурко, загадчык аддзела рэдакцыі Яўгенія Данская, Міхась Замен, Юрась Сяірка, старшы карэспандэнт Раіса Баравікова.

Уступнае слова сказаў рэктар інстытута Н. Е. Пашкевіч.

Аб рабоце аддзелаў рэдакцыі, ле планах і задачах, тэматыцы гаварылі загадчыні аддзелаў культуры М. Замен і пісем і масавай работы Я. Данская.

Цікавымі і змястоўнымі былі выступленні выкладчыкаў інстытута Аляксандра Рэанскага, Ірыны Пешкавай і Віталія Маслоўскага, студэнтак Любові Мядзведзевай, Таццяны Шрубок.

Паэты Раіса Баравікова, Юрась Сяірка прачыталі свае вершы. Народны мастак СССР Заір Азгур прысвяціў сваё выступленне ролі газеты ў эстэтычным выхаванні працоўных і ў прыватнасці моладзі.

Выступае рэктар Мінскага інстытута культуры Н. ПАШКЕВІЧ.

ОПЕРА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Кампазітар Я. Касаланаў, які жыве і працуе ў Віцебску, многа сваіх песень прысвяціў дзецям. Нядаўна на словы паэта А. Вольскага ён напісаў для хору першай сярэдняй школы новы твор «Паравоз і паравоза-

ва песня». Цяпер кампазітар стварае оперу-гульнію «Казкі цудаў». У паэтычнай форме яна расказае юным аматарам мастацтва пра жывёльны свет Беларускай пушчы.

С. РОДЗІН.

ЦУД БЕЗ ЦУДАЎ

Часта, сядзячы ў глядзельнай зале, мы бачым, як на экране адбываецца самае неверагоднае: разбураюцца дамы, грукочуць вулканы, выкідаючы на паверхню вогненныя масы, праносяцца над бядопнем імклівыя аўтамабілі... Але не ўсе, напэўна, ведаюць, што ствараюць гэтыя і многія іншыя «цуды» майстры самай складанай прафесіі — майстры камбінаваных здымкаў.

Быў час, калі беларускія кінематаграфісты скардзіліся на тое, што ў іх няма свайго цэха камбінаваных здымкаў. А цяпер ён ёсць. Прычым абсталяваны на навішаму слову тэхнікі.

У адным з пакояў «камбінацый» аператар М. Калачынскі ў той дзень рыхтаваў да здымкаў фільма «Цудоўная дудка». Перад ім стаяла задача: звычайнае лісце ператварыць у... залатыя манеты.

— Вы не здзіўляйцеся, — гаворыць аператар, — у нас бываюць труні і больш складаныя. Напрыклад, ажываюць адностваранні на карцінах, габеленах, рухаюцца дамы і дрэвы, людзі ходзяць уніз галавой... Прадметы для гэтага выкарыстоўваюць

самыя разнастайныя — ад звычайнага кавалчыка шкла да сталёвых іголак...

На невялікую падстаўку, з усіх бакоў акружаную рознымі канфігурацыямі, Калачынскі пакаваў непраўільнай формы кавалачак шкла. Гэтым ён дэманструе наглядна, як нараджаюцца тыя ж цуды, пра якія нядаўна гаварыў. Пры гэтым напрасіў захоўваць цішыню, бо ле парушэнне можа адмоўна адбіцца на эксперыменце. Так ствараліся казачныя калідоры ў шматсэрыійнай тэлевізійнай стужцы «Прыгоды Бураціна»...

Тым, хто глядзеў фільм «Подыма», напэўна, запаміналася мноства батальных сцэн. Напрыклад, бамбёжкі чыгуначнай станцыі, аэрадрома. І тут на дапамогу прыйшлі шукальнікі з цэха камбінаваных здымкаў. Замест будынкаў у натуральную велічыню — макеты. Піратэхнікі заклалі пад іх выбуховыя матэрыялы. Астатняе слова за кінааператарамі. Спецыфіка здымкаў у такіх выпадках мае таксама сваеасаблівы характар. Ведаючы, што пасля выбухаў макеты немагчыма будзе адна-

віць, здымалі адначасова з розных кропак трыма камерамі. Адным словам, зладжанасць знаходзіцца тут на першым плане. Зладжанасць усіх прафесій.

Ну, а які атрымаўся вынік, можна меркаваць па гатоваму фільму. Усё выйшла як належна. На экране ахоплення палымем варожыя ошалоны, (зробленыя з кардону і дрэва), гарэлі фанерныя самалёты і іншая баявая «тэхніка». Не кожны, мабыць, падумаў, што да ўсяго гэтага прыклад руку спецыялісты з «лабараторыі цудаў».

Азіраючыся на мінулае, немагчыма, здаецца, перадчыць усе труні, усе цуды, створаныя на «Беларусьфільме».

...У іх пакоі ўвесь час звоніць тэлефон — рэжысёры просяць зрабіць што-небудзь новае, арыгінальнае для іх карцін. Аператары цэха камбінаваных здымкаў Ф. Мігранав, М. Калачынскі, мастак П. Шынкевіч заўсёды гатовы выканаць заданне сваіх калег на экраннаму мастацтву.

С. ВІКТОШЫН.

НАБЛІЖЭННЕ ДА СВЕТУ ТЭРПСІХОРЫ

Балет — мастацтва, якое вымагае ад чалавека адданасці яму з дзяціных гадоў. І не толькі прафесіянальнымі вучыльніцамі, а і сотні самадзейных калектываў фарміруюцца з дзяцінства і хлопчыкаў, захопленых марай пра харэаграфію, пра тым прыбавіць свет Тэрпсіхоры. Не абавязкова кожны з іх потым становіцца артыстам. Далучэнне да харэаграфіі і сцэнічнага танца да гісторыка-бытавых багачыняў заўсёды пакідае ў душы чалавека іскрывы след. Удзел у рэпетыцыях і канцэртных праграмах, у спектаклях, пастаўленых на музыку, поўную трапяткога хвалявання і светлых эмоцый, вучыць налітывізму, творчаму спаборніцтву, умению выконваць загады, выпрацаваную партытуру танца і прыляль у яе межах творчую самастойнасць.

Цікава, што цяпер і ў самадзейных харэаграфічных ансамблях настаўнікі выкладаюць тэорыю і практычна вучаць юных аматараў па праграмах, якія адпавядаюць патрабаванням сучаснай педагогікі і тэатра. Калі раней гэтым займаліся энтузіясты з ліку былых артыстаў балета, то ў нашы дні ўзначальваюць самадзейны рух у харэаграфіі і спецыяльна падрыхтаваныя для такой дзейнасці кадры. Дзякуючы тэлебачанню юныя танцоры маюць магчымасць сачыць за поспехамі самых выдатных балерын і такіх цудоўных ансамбляў, як ха-

раграфічныя трупы Вядінага тэатра СССР або Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР, артыстаў Ленінграда і Новасібірска...

Адзін з такіх калектываў, дзе ідзе інтэнсіўная вучэбная і канцэртная дзейнасць, — дзіцячы народны ансамбль танца «Равеснік» Палаца культуры прафсаюзаў у сталіцы Савецкай Беларусі. Яго святочныя праграмы, лірычныя і драматычныя нумары, харэаграфічныя спектаклі ведаюць не толькі мінчане: ён выязджае на гастролі.

Іму апладзіруюць і аднагодкі юных артыстаў, і дарослая аўдыторыя, бо звычайна на сцэне дэманструецца і патхенне, і ўмельства. Цяпер у рэпертуары звыш шасцідзесяці самых разнастайных па намінацыі, жанру і тэхніцы танцаў. Кірую ансамблем «Равеснік» заслужаны дзеяч культуры БССР Марына Мікалаеўна Балызацкая.

Б. ГУК.

На здымку: рыхтуюцца новы нумар «рэпетыцыя» вядзе М. Балызацкая.

Фота А. КАЛЯДЫ.

ЭКСПАНАТЫ РАСКАЗВАЮЦЬ

Над ганкам дома, што размешчаны ў парку налгаса «Прамень камуны» Салігорскага раёна прымацавана шыльда: «Чапліўскі народны краязнаўчы музей». Працуе музей больш за 15 гадоў. І амаль штодзень мясцовы пашталён уручае арганізатару і дырэктару музея Вячаславу Канстанцінавічу Ванчукевічу пісьмы, паштоўні, бандэролі, пасылкі. Ідуць яны з розных гарадоў і вёсак нашай краіны, з-за рубяжа. У іх — адказы на пытанні чырвоных следопы-

таў, фотаздымкі, дакументы, інігі. Членамі клуба «Подзвіг», які працуе пры музеі, адшуканы магільні Каві Шанірава з Татарыі, Шаулы Кабанідзе з Грузіі, якія загінулі пры вызваленні Салігорскага раёна ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У шасці залах музея больш як дзве тысячы экспанатаў. А днямі ў дар музею сям'я Героя Савецкага Саюза В. І. Казлова перадала фатаграфіі і кнігі Васіля Іванавіча, яго асабістыя рэчы, падарункі.

Чапліўскія краязнаўчы перапісваюцца з Цэнтральным музеем У. І. Леніна. Гэта дае магчымасць паўней расірыць перад наведвальнікамі дарагія кожнаму вобраз вялікага правадзіра. А колькі наштоўных матэрыялаў атрымана з музея У. І. Леніна ў Варшаве і Празе! Усе яны садзейнічаюць ідэйнаму выхаванню будучых будаўнікоў камуністычнага грамадства.

Л. ДЗЕНІСКУК.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
Выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63856

АТ 01444

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, месніна галоўнага рэдактара — 33-25-25, адзнака сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-24-62, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-22-04, выдавецтва — 23-52-85, бухгалтэрыі — 23-77-65.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія:

Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН,

Анатоль ГРАЧАНІКАУ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ,

Констанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАУ,

Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА,

Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара],

Уладзімір НЯФЕД, Віктар ПРАТАСЕНЯ,

Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОУ,

Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар],

Рыгор ШЫРМА.